

Jaarverslag 2003

AMSTERDAMS
Historisch Museum

•

Het Amsterdams Historisch Museum vormt samen met het Museum Willet-Holthuysen de Dienst Historische Musea van de gemeente Amsterdam. Als zodanig vallen deze musea onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Het Amsterdams Historisch Museum stelt zich ten doel om de historische verzameling van de stad Amsterdam te beheren, te behouden, selectief uit te breiden en voor een zo breed mogelijk publiek te ontsluiten en te presenteren. Het museum wil tevens inzicht geven in het functioneren van de hedendaagse samenleving, waartoe kennis van het verleden noodzakelijk is.

Dit algemene jaaroverzicht is een verslag van activiteiten. Het financiële en het sociale jaarverslag worden apart uitgegeven en zijn bij het secretariaat op te vragen.

Jaarverslag 2003

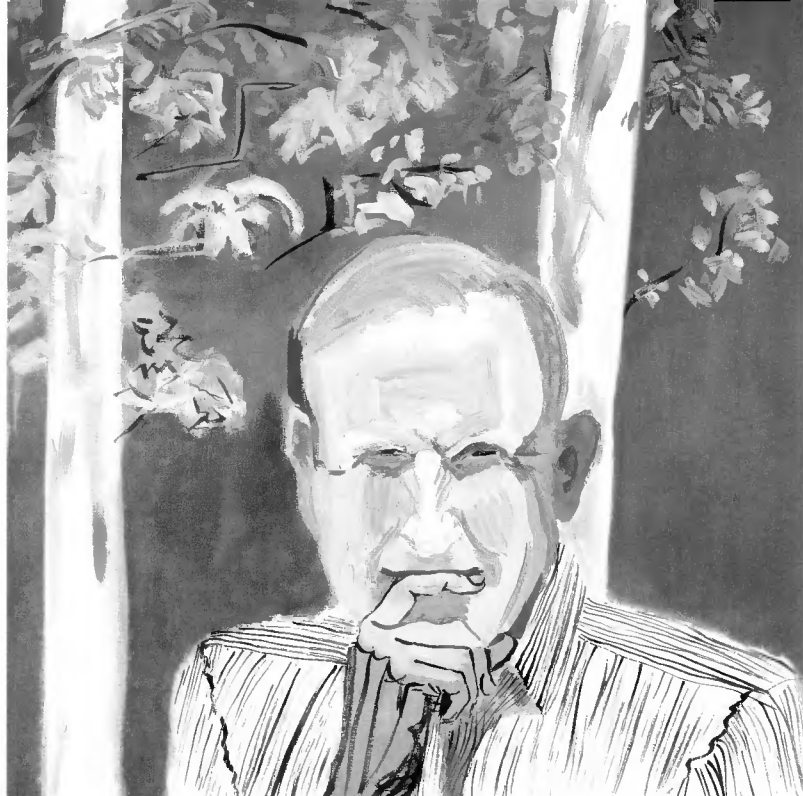
Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

INHOUD

2	WOORD VOORAF
4	PRESENTATIE
6	Tijdelijke tentoonstellingen
8	Educatie en informatie
11	Publicaties
12	Lezingen
14	COLLECTIE
24	ARCHEOLOGIE
20	MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN
22	INTERNATIONALE SAMENWERKING
24	BIJLAGEN
24	Overzicht van evenementen
27	Tentoonstellingen in 2004
28	Bezoekersaantallen
30	ANNUAL REPORT SUMMARY
32	Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
32	Stichting Amsterdams Historisch Museum

AMSTERDAMS
Historisch Museum

AANWINST

Schelto Patijn 2002

Emo Verkerk (geb. 1955)

Acryl op doek, 99,5 x 96,3 cm

Inv.nr. SA 41521

Dit portret van Schelto Patijn (geb. 1936), van 1994 tot 2001 burgemeester van Amsterdam, is in opdracht van de gemeente vervaardigd. Regelmatig geeft de gemeente zulke portretopdrachten. De geportretteerden zijn mensen die veel voor de stad hebben betekend, dat kunnen burgemeesters of wethouders zijn, maar bijvoorbeeld ook iemand als de Amsterdamse fotograaf Paul Huf. De meeste van deze portretten, waar ons museum het beheer over heeft, hangen in het stadhuis.

Emo Verkerk heeft in de loop der jaren een heel oeuvre van portretten van groten der aarde opgebouwd. Van de Franse filosoof/schrijver Jean Paul Sartre tot de Amerikaanse filmkomeek Stan Laurel. Het NRC Handelsblad schreef over zijn werk: *Verkerk is een meester in het treffen van net die ene typerende trek die een portret meteen herkenbaar maakt. Hij exposeert in binnen- en buitenland.*

Woord vooraf

SCHENKING

In de zomermaanden presenteerde ons museum de tentoonstelling *Speeltijd! 100 jaar speelplezier*. Een vrolijke en speelse presentatie waar velen plezier aan hebben beleefd. De tentoonstelling en de evenementen daaromheen kwamen tot stand naar aanleiding van een prachtige schenking. In het verslagjaar vierde de Amsterdamse speelgoedfabriek Koninklijke Hausemann en Hötte N.V. (Jumbo) zijn 150ste verjaardag en dat was reden voor dit bedrijf een deel van de historische speelgoedcollectie aan ons museum te schenken. Vanzelfsprekend werden de Jumbospellen getoond in de opstelling, maar ook was het een mooie gelegenheid om de spellen en het speelgoed uit onze reeds bestaande collectie tevoorschijn te halen.

GOUD EN ZILVER

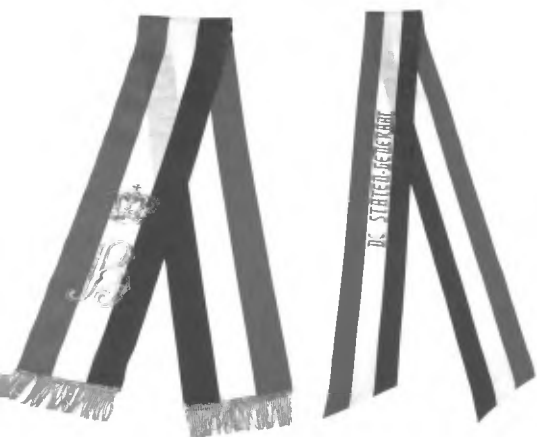
Het beschrijven en publiceren van de collectie is een van de voornaamste taken van het museum. Sinds 1975 komen regelmatig de zogenaamde bestandscatalogi uit, waarin onderdelen van de omvangrijke en veelzijdige verzameling staan beschreven en afgebeeld. De afgelopen jaren is de goud- en zilvercollectie onder de loep genomen. Ruim 400 voorwerpen zijn opnieuw bekeken en wetenschappelijk beschreven. Dat resulteerde in de catalogus *Goud en zilver met Amsterdamse keuren. De verzameling van het Amsterdams Historisch Museum*. Tevens werd in Museum Willet-Holthuysen een deel van die rijke collectie tentoongesteld.

OP AVONTUUR IN OOST

In het Beleidsplan 2001-2004 hebben wij onze intentie kenbaar gemaakt te willen samenwerken met stadsdelen. In 2001 zijn daar ideeën over ontwikkeld en is in eerste instantie contact gezocht met organisaties in het stadsdeel: Oost. Een stadsdeel waar zo'n 60.000 mensen wonen uit alle windstreken van de wereld. Het was duidelijk dat het een tentoonstelling (met daarbij evenementen) moest worden die de bewoners van Oost en ook andere Amsterdammers direct zou aanspreken. Dankzij de enthousiaste inzet van vele bewoners van Oost en andere vrijwilligers en van vele mederkers van het museum kon in oktober 2003 *Oost. Amsterdamse buurt* worden gepresenteerd. Niet alleen een tentoonstelling, een manifestatie eigenlijk die uitwaierde tot in Oost zelf, waar door

AANWINST/SCHENKING
Linten van de officiële
kransen bij de Nationale
Herdenking op 4 mei 2003
op de Dam te Amsterdam
Polyester, katoen, diverse
afmetingen
Inv.nr. KA 21802.1/12

Schenking van het Nationaal
Comité 4 en 5 mei aan het
museum bij het afscheid van
Pauline Kruseman op 2 decem-
ber 2003 na acht jaar voorzit-
terschap van het Comité.

de bewoners van Oost mede inhoud aan is gegeven. Een arbeidsintensief, maar een bijzonder en geslaagd avontuur, dat, als onvoorziene bijwerking, tevens de sociale cohesie in de buurt bleek te bevorderen.

HET GEHEUGEN VAN OOST: BESTE TRAPVELD-PROJECT 2003

In 1999 heeft Roger van Boxtel, toen minister van Grotesteden- en Integratiebeleid, digitale 'trapvelden' gelanceerd: laagdrempelige gelegenheden in aandachtswijken, waar bewoners in contact kunnen komen met de nieuwe kennis-technologie. Nu ontwikkelde ons museum, in samenwerking met het digitale trapveld *Buurtonline* de website www.geheugenvanoost.nl. Bewoners vertellen er hun persoonlijke verhalen over gebeurtenissen in de buurt. De site is benoemd tot het beste project van een Trapveld in 2003. Het is volgens de jury: *een mooie gelegenheid bewoners, jong en oud, bij hun omgeving te betrekken. Door de verhalen en beelden krijgt de buurt een gezicht.*

COLLECTIEPLAN

In het najaar van 2003 is een zeer arbeidsintensief collectieonderzoek afgerond, in de vorm van een beschreven 'collectieplan'. Hierin wordt aandacht besteed aan onder meer het aanschafbeleid, aan wat voor eisen een nieuw depot moet voldoen, aan het conserveringsprogramma voor de komende jaren en aan het verfijnen van de collectie- en documentatiedigitalisering. Door deze digitalisering is tevens een prima overzicht verkregen van de totale collectie, waar welk stuk zich bevindt, in wat voor conditie het is en hoe uitgebreid het is gedocumenteerd.

PROEFKONIJN VOOR KANTOORAUTOMATISERING

Het Facilitair Bedrijf van Amsterdam (FBA) levert goederen, voorzieningen en diensten aan de verschillende gemeentelijke onderdelen. Voor de infrastructuur en het leveren van voorzieningen op automatiseringsgebied is door de FBA 'E-net' in het leven geroepen. Om te zorgen dat niet iedere gemeentelijke instelling zijn eigen, meestal dure, oplossingen wat betreft de kantoorautomatisering bedenkt, is in 2003 een proef van start gegaan met ons museum als proefkonijn. Het belangrijkste aan deze proef is dat niet meer iedere museumcomputer geïnstalleerd moet worden met eigen programma's, maar dat veelgebruikte programma's en andere toepassingen iedere keer via internet 'opgehaald' worden uit een centraal punt, de provider. De proef is goed geslaagd.

MEER GEMEENTEBELEID

De afgelopen jaren is onderzocht of het wenselijk en mogelijk is dat de drie gemeentelijke culturele instellingen van Amsterdam - de Stadsschouwburg, het Stedelijk Museum en ons museum - zouden verzelfstandigen. In het voorjaar van 2003 is besloten dat het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen tezamen vooralsnog een gemeentelijke dienst blijven vormen. In 2003 zijn tevens de voorbereidingen getroffen met betrekking tot aanstaande bezuinigingen, alle diensten konden informatie aanleveren en voorstellen doen. Wat het museum betreft is er een aantal posten die niet te beïnvloeden zijn, zoals energie en beveiliging. Ook willen wij niet dat de bezuinigingen de publieksgerichte activiteiten treffen. Helaas zal dan vooral op het aankoopbudget beknibbeld moeten worden.

Dat alle inspanningen die vaste en tijdelijke medewerkers leveren zeer goed worden gewaardeerd, blijkt uit het feit dat ons museum de tweede plaats inneemt, met een 9-, in het totaalklassement van de museumtests die het *Historisch Nieuwsblad* de laatste drie jaren heeft uitgevoerd.

Pauline W. Kruseman

directeur

Presentatie

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

Zwart-wit kleur

1000 foto's van Amsterdam 1945-nu

21 februari tot en met 5 mei 2003

Zwart-wit kleur was een boeiende tentoonstelling die in samenwerking met het Gemeentearchief Amsterdam en het Amsterdams Fonds voor de Kunst tot stand is gekomen. 1000 beelden gaven een kijkje in de naoorlogse geschiedenis van de stad en zijn bewoners, zoals gezien door de ogen van 80 fotografen. Sinds 1972 verstrekt het Amsterdams Fonds voor de Kunst jaarlijks opdrachten voor documentaire fotografie in Amsterdam en het Gemeentearchief verzamelt deze series. De collectie werd aangevuld met series uit de archieven van een oudere generatie fotografen. De tentoonstelling bood een volledig overzicht van deze naoorlogse documentaire fotografie. Om al die beelden te kunnen tonen bestond de tentoonstelling uit een interactieve fotobank, projecties en afdrukken. Verspreid over het hele tentoonstellingsgebouw waren 250 originele fotodrukken te zien van onder vele anderen Dolf Kruger, Koen Wessing, Aart Klein, Cary Markerink. In twee audiovisuele installaties werden fotoseries geprojecteerd en becommentarieerd door een aantal schrijvers en/of columnisten zoals Sevtap Baycili, Arnon Grunberg en H.J.A. Hofland. En in de speciaal ontworpen, interactieve digitale fotobank kon de bezoeker tussen 1000 beelden van stad en bewoners zijn eigen voorkeuren zoeken.

Tijdens de opening van *Zwart-wit kleur* spraken Henk Jan Gortzak, directeur van het Amsterdams Fonds voor de Kunst en Jan Boomgaard, directeur van het Gemeentearchief Amsterdam. Herman Pleij, hoogleraar historische Nederlandse letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, hield de openingsrede. Een financiële bijdrage voor de realisatie van de tentoonstelling werd ontvangen van het Amsterdams Fonds voor de Kunst.

Samenstelling Wim de Bell

Vormgeving Jeroen de Vries

Publicatie *Het Parool* wijdde een PS van *de Week* geheel aan de tentoonstelling.

Evenementen zie pagina 24

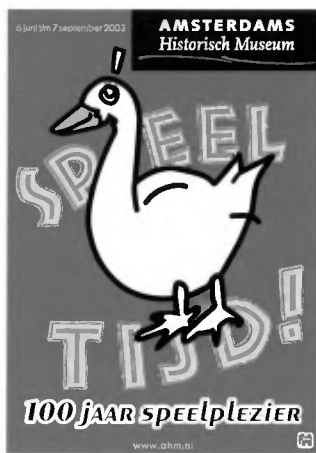
▲ Esther Kroon, Jeugdland Noord, broer en zusjes, 28 juli 1989
Nederlands Fotoarchief

▼ Bernice Siewe, De kleine IJ-pont, 2002

▼ Frits Weeda, Amsterdam Oost, april 1962

Speeltijd! 100 jaar speelplezier

6 juni tot en met 7 september 2003

In 2003 bestond de Amsterdamse speelgoedfabriek Koninklijke Hausemann en Hötte N.V. (Jumbo) 150 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum heeft de fabriek een deel van zijn historische speelgoedcollectie aan ons museum geschonken. En dat was een mooie aanleiding voor ons om een tentoonstelling over spellen en spelen te organiseren. In *Speeltijd! 100 jaar speelplezier* waren de maatschappelijke veranderingen die zich in de 20ste eeuw voordeden in de tentoongestelde spellen en speelgoed goed terug te vinden. Tijdens de economische crisis van de jaren '30 werd het bordspel *Monopoly* ontwikkeld, in de jaren '50 kwamen er speelgoedrobots en in de jaren '60 ontstonden de rages die vaak waren geënt op t.v.-figuren. In de jaren '80 maakte het technologische speelgoed zijn entree, met zijn schier oneindige mogelijkheden. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog is het speelgoed meer en meer een massaproduct geworden en het kind een serieuze consument.

Al dat speelgoed nodigt uit tot spelen, en dat kon. Jong en oud kregen in de tentoonstelling de gelegenheid te knutselen, te bouwen en oeroude en gloednieuwe spellen te spelen. Ook de grote binnenplaats was tot speelplaats omgetoverd en de spellen die daar te spelen waren, zoals Jumbo's kassuccessen *Mens erger je niet* en *Stratego*, aan de maat van de binnenplaats aangepast. *Speeltijd!* was bij uitstek geschikt voor extra activiteiten - een Barbiedag of een lego bouwwedstrijd - die dan ook in ruime mate zijn georganiseerd.

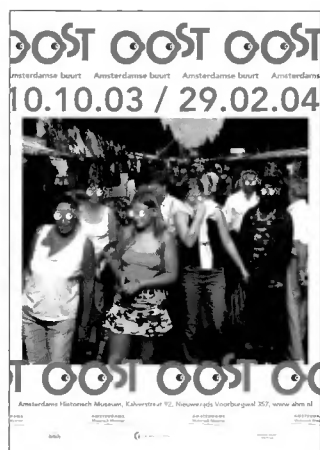
De grote binnenplaats met de menshoge Jumbospellen was het decor op een mooie lentedag voor de opening van *Speeltijd!* die werd verricht door de heer Y.H.M.N. Folmer, algemeen directeur van Koninklijke Hausemann en Hötte N.V.. Hij kreeg daarbij wel enige assistentie van Jan Klaassen. Een substantiële, financiële bijdrage voor de realisatie van de tentoonstelling werd ontvangen van de Koninklijke Hausemann en Hötte N.V..

Samenstelling Annemarie de Wildt en kunsthistorisch advies- en organisatiebureau D'Arts

Vormgeving Grob ontwerp

Evenementen zie pagina 24

Oost Amsterdamse buurt

10 oktober 2003 tot en met 29 februari 2004

Oost is een dichtbevolkt stadsdeel dat uit wel 15 woon- werkwijken bestaat. Bijna 60.000 mensen wonen er. Ze komen uit alle delen van de wereld. In de tentoonstelling namen de persoonlijke verhalen van deze bewoners van Oost een belangrijke plaats in. Nadat de bezoeker een virtuele rit in lijn 9 had gemaakt, de tram die Oost in zijn volle lengte doorsnijdt, kon bij het model van de markante Muiderpoort kennis worden gemaakt met 'de helden van Oost'. Dat gebeurde aan de hand van voorwerpen, zoals de sleutels van de stad die Napoleon in 1811 bij diezelfde Muiderpoort kreeg overhandigd. Of een voetbalshirt van Johan Crujff en het manuscript van *De Avonden* door Gerard Reve, beiden in hun jeugd bewoners van Oost.

- ▶ De Dappermarkt, midden jaren '70
- ▼ De Dappermarkt, februari 1952
- ▼▶ Straatfeest in de Vrolijkstraat, september 1999

De Muiderpoort, 2003

Centraal in de presentatie stonden drie 'luistertrommels'. Hierin vertelden de bewoners over hun leven in Oost, het wonen, werken en de culturele achtergronden. Nog veel meer verhalen en foto's waren on line te vinden, er stond een aantal computers in de tentoonstellingsruimte, op www.geheugenvanoost.nl. In samenwerking met het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid werd in een spectaculaire projectie het t.v.-kijkgedrag van de bewoners door de jaren heen getoond. Tevens was het mogelijk om door een scherm aan te raken zelf een hedendaagse familie uit te zoeken en bijna over hun schouders mee te kijken naar de t.v. Dat leverde verassingen op, want velen kijken door middel van schotelantennes naar uitzendingen uit hun moederland.

Niet alleen heden en verleden van Oost kwamen aan bod: de visie van het Woningbedrijf Amsterdam op de toekomst van dit grote stadsdeel werd in een panoramisch ideaalbeeld gepresenteerd.

Tot slot konden bezoekers hun eigen verhalen over Oost inbrengen en voorwerpen achterlaten die de verhalen illustreerden. Zo groeide de tentoonstelling als het ware in zichzelf.

De tentoonstelling werd op zeer ludieke wijze geopend, waar vele bewoners van Oost en medewerkers van organisaties in Oost bij aanwezig waren. De heer Lex Pouw, voorzitter van de Raad van Bestuur van Woningbedrijf Amsterdam gaf in een korte toelichting een visie op de toekomst van het stadsdeel. Daarna opende mevrouw Hannah Belliot, wethouder Cultuur van Amsterdam, de tentoonstelling door over het woord Oost, dat als graffiti was aangebracht, na even oefenen, het woord 'open' met een spuitbus te schrijven.

Oost kwam tot stand dankzij de bijdragen van Stichting Doen, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Woningbedrijf Amsterdam (inmiddels gefuseerd, met als nieuwe naam Ymere) en het VSB Fonds.

Samenstelling Robert Parthesius en kunsthistorisch advies- en organisatiebureau D'Arts

Vormgeving Jaap de Groot

Evenementen zie pagina 26

AANWINST/AANKOOP
Ambtsketen van de burgemeester van Amsterdam (prototype) 2001
Ruudt Peters (geb. 1950)
Zilver, menieverf
Inv.nr. KA 20977

De ambtsketen van de burgemeester is vanouds een symbool van waardigheid en macht. Het sieraad is tot op heden altijd een schakelketting met penning, bestemd voor mannen. In 1997 ontstond in kringen van gemeentebestuurders en ontwerpers het initiatief om tot een meer eigentijdse en vrouw-vriendelijke variant te komen. Elf Nederlandse sieraadontwerpers gaven op uiteenlopende wijze aan de definitieve opdracht vorm. In 2002 werden hun ontwerpen in het Stedelijk Museum tentoongesteld. Een van de deelnemende kunstenaars was de Amsterdamer Ruudt Peters. Hij maakte een standaard keten, die reproduceerbaar is en voor iedere geïnteresseerde

gemeente eenvoudig aan te passen. Zijn ontwerp heeft 'wijsheid' als thema en is geïnspireerd op de alchemistische 'Steen der Wijzen'. Peters heeft drie van dergelijke 'stenen' – in zilver gegoten holle karbonkels – in de ambtsketen verwerkt. Twee exemplaren zijn in plakjes gezaagd en ineengeschaakeld tot ringen. De derde 'steen' is doormidden gezaagd en onderaan de keten bevestigd, waar traditioneel de penning hangt. In de ene helft is het gemeentewapen van Amsterdam aangebracht en in de andere helft het Rijkswapen. Het zilver is bedekt met oranje-keurige verf, die een mooi slijtageproces te zien geeft en (voor wie wil) verwijst naar ons vorstenhuis. De aankoop van de keten past in het eigentijdse verzamelbeleid van het AHM. Bovendien bestaat er een historische continuïteit met de tot op de dag van vandaag gebruikte burgemeestersketen uit 1923, die eveneens door het museum wordt beheerd.

AANWINST/SCHENKING

Wadlopen, portret van

Benno Premela 1973

Kees Meinders (1941)

Doek, 100 x 70 cm

Inv.nr. SA 41544

Schenking van de heer Friso Broeksma

Benno Premela (1920-1997) was prominent aanwezig in het culturele en sociale leven van Amsterdam, als ontwerper en als voorvechter van de naoorlogse homobeweging. Premela heeft zich altijd beijverd voor de toepassing van een goede industriële vormgeving. Hij begon zijn loopbaan in de jaren '50 bij de Bijenkorf en richtte later een architectenbureau op. Hij doorbrak taboes die golden binnen zijn vakgebied en

inspireerde verschillende generaties Nederlandse ontwerpers. Hij kwam openlijk uit voor zijn homoseksualiteit in een periode dat dat nog niet algemeen werd geaccepteerd. Hij heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de emancipatie van de homobeweging onder andere als voorzitter van het COC en als mede-initiatiefnemer voor het homomonument. Vorig jaar is zijn archief overgedragen aan het Gemeentearchief in Amsterdam en een aantal objecten zijn geschonken aan het museum. Daaronder zijn voorwerpen die door hem zijn ontworpen, onderscheidingen die hij heeft ontvangen en een viertal portretten, het vroegste daterend uit 1961 en het laatste uit 1997.

EDUCATIE EN INFORMATIE

HET MUSEUM EN OOST

Hoe gaat een museum 'iets met een buurt doen'? Een tentoonstelling maken ja, over de geschiedenis van die buurt, maar vooral over de mensen die er wonen en werken. Want zij maken de buurt tot wat hij is en zij maken de geschiedenis van morgen. En hoe gaan die bewoners iets met het museum doen, bewoners die zo verschillend van aard, van afkomst zijn? Hoe raken zij betrokken bij dit historisch besef, bij heden, verleden en toekomst. De medewerkers van de afdelingen Educatie en Public Relations sloegen de handen ineen en maakten zich op voor een nieuwe manier van werken om projecten rond de tentoonstelling en in de buurt zelf te realiseren.

Oost, online:

De website www.geheugenvanoost.nl, die vanaf 25 juni 2003 online is, werd ontwikkeld omdat bij de voorbereidingen voor de tentoonstelling al snel bleek dat voor al die verhalen van de bewoners fysiek in de tentoonstelling geen ruimte zou zijn. Voor de website is nauw samengewerkt met *Buurtonline*, een digitaal Trapveld (laagdrempelige gelegenheid in grote steden, waar bewoners kennismaken met nieuwe technologie) in Oost. Door middel van wervingsacties in de buurt zelf zijn vrijwilligers aangetrokken. Zij verzamelden (en verzamelen nog), na eerst een training te hebben gevolgd, verhalen van bewoners en illustratiemateriaal en zetten die op de site. De vrijwilligers werden en worden vanuit het museum door een coördinator begeleid, want bij het verschijnen van dit jaarverslag is de tentoonstelling weliswaar 'afgebroken', maar de site blijft bestaan en groeit elke dag.

Al die mensen die aan de site hebben gewerkt, zagen zich beloofd toen in november dit project werd uitgeroepen tot het beste project van een Trapveld.

Oost, op locatie:

In samenwerking met *De Rode Loper*, een cultureel en kunstfestival in Oost, zijn 125 ondernemers benaderd om mee te werken aan een 'straatmuseum'. Drie weken lang hing in de etalages van de ondernemers een foto met daarbij een tekst waarom zij juist deze foto hadden gekozen uit de map foto's van de museummedewerkster. Kleinere projecten gericht op een doelgroep werden

ondernomen. Contact is gelegd met jongeren van het jongeren centrum *de Mix*, het resultaat daarvan was te zien in de zogenaamde 'wezenkastjes' op de kleine binnenplaats van het museum. Er zijn bijeenkomsten geweest met Turkse en met Marokkaanse vrouwen. Persoonlijke voorwerpen van hen kwamen in de tentoonstelling. Ook andere groepen werden benaderd en uitgenodigd voorwerpen voor de tentoonstelling in te brengen.

En natuurlijk werden er evenementen georganiseerd, zo was er een uitgebreid middagprogramma met museumbezoek, een lezing en een wandeling door Oost. Op zondagen was er speciaal vervoer naar de tentoonstelling en terug geregeld: de gratis Oostbus. Voor de tentoonstelling is in de buurt zelf reclame gemaakt door medewerkers van het museum. Zij trokken wekelijks de wijk in met folders en affiches en legden contact met onder meer winkeliers, ouderinstellingen, clubs, scholen, allochtonengroepen. Niet alleen met de folders en de affiches, maar ook door middel van de gesprekken raakte de tentoonstelling en het gratis vervoer bekend bij de bewoners.

Verreweg de meeste van deze activiteiten werden gefinancierd uit een subsidie van het VSB fonds voor Blauwdruk, een project waar vier musea aan deelnamen. Bij dit project is het de bedoeling de mogelijkheden te verkennen om nieuwe doelgroepen aan de musea te verbinden en te onderzoeken hoe het instituut museum zou moeten veranderen om de betrokkenheid van deze nieuwe groepen te behouden.

Tot slot: de Museumnacht stond dit jaar in het teken van Oost. Slagwerkgroep Maracana, Trishia Con Vinos, Ali B en andere bekende en minder bekende artiesten uit Oost traden bij ons op. De nacht was met zo'n 5000 bezoekers - van wie velen zichtbaar genoten niet alleen van de muziek, maar ook van de tentoonstelling - een groot succes en werd mede mogelijk gemaakt door de Stichting Doen.

GRAS: 'HAKEN EN OGEN'

De educatieve afdelingen van het Van Gogh museum, Rijksmuseum, ons museum en het Stedelijk Museum (GRAS-project) werken sinds 2002 samen aan onderwijsarrangementen voor VMBO-leerlingen. Begin 2003 is het project voor het eerst aan de pers en de politiek gepresenteerd tijdens een persbijeenkomst in het Stedelijk Museum. Daarbij nam mevrouw Hannah Belliot, wethouder Cultuur, het lesmateriaal van het eerste arrangement van het GRAS-project in ontvangst.

AANWINST/BRUIKLEEN
Omval met zeilschip 1935
Meijer Bleekrode (1896-1943)
Inv.nr. SB 6403
Bruikleen Meijer Bleekrode
Stichting

Meijer Bleekrode (1896-1943) was een van de vele Amsterdamse kunstenaars die zich in de jaren tussen de wereldoorlogen liet inspireren door het socialisme. Bleekrode was vooral sterk als graficus met zijn krachtige houtsneden en strijdvarende affiches. Daarnaast schilderde hij: stadsgezichten en portretten.

Zijn *Omval met zeilschip* is geschilderd vanuit zijn atelier. Bleekrode woonde in de jaren '30 met zijn gezin aan Amstellaan 2, de huidige Vrijheidslaan. Hij keek uit op de *Omval*, de bocht in de Amstel. Dat was toen een industriewijkje met onder andere de cacao-fabriek van Blocker en de fabriek van Maschmeijer in grondstoffen voor zeep en parfum. De villa met het rode dak, ooit woning van de familie Maschmeijer, Blijf-van-mijn-lijf huis en kraakpand werd gesloopt in 1997.

In het voorjaar is een proef gehouden met landelijke scholen, waarna het tweede arrangement 'Trendwatcher' vooral op logistiek gebied grondig is bijgesteld. Ondertussen is gewerkt aan het derde arrangement, dat de naam 'Haken en ogen' heeft gekregen. Dit arrangement gaat over de keuzes die een restaurator moet maken. Het bestaat uit een inleidende les op school, onder andere met een set cartoons over museumgedrag, en een video met vier restauratieproblemen, uit elk museum één. Daarna volgen vier parallelle museumbezoeken met een hoog actief gehalte. In ons museum speelt de restauratie van de beweegbare kop van David - van de 17de-eeuwse beeldengroep David en Goliath, die in museumrestaurant staat opgesteld - een belangrijke rol. Ook 'Haken en ogen' zal eerst worden getest.

SPEELTIJD!

Voor elk kind dat de tentoonstelling *Speeltijd!* bezocht lag een speurtocht klaar met 'plakgansjes'. Spelenderwijs werden zij zo door de tentoonstelling gevoerd. Na afloop van de rondgang keken de kinderen zelf hun antwoorden na en kregen zij een klein aandenken in de vorm van een houten toltetje. De roze plakgansjes voor de puzzeltocht waren niet aan te slepen en het aantal kinderen dat er gebruik maakte overtrof alle verwachtingen.

De tentoonstelling leende zich goed voor het aanboren van een nieuwe doelgroep: de naschoolse opvang (NSO). In samenwerking met de Stichting Impuls is een speciaal programma ontwikkeld voor deze groep. Na ontvangst in het museum en bezoek aan de tentoonstelling, waarbij kinderen aan de hand van een opdrachtenkaart naar verschillende aspecten van spelletjes keken, gingen zij zelf een spel ontwerpen. Jumbo leverde daarvoor lege spelborden, dozen, fiches, dobbelstenen en echte pionnen.

Gedurende de hele periode werd er een scala aan evenementen georganiseerd, van een berenpicknick in samenwerking met *Het Kinderkookkafé* tot een Lego bouwwedstrijd, of een Jumbo spellendag, waar de nieuwste spellen van Jumbo konden worden geprobeerd. De evenementen werden niet zoals gebruikelijk aangekondigd in de Evenementenagenda van het museum, maar kreeg een eigen jasje in de vorm van de *Speeltijd!* kalender.

AANWINST/SCHENKING
Blaasvoetbal (NSF), Breiraam (Spear), Zakdoekjes borduren (Jumbo voor V&D)
Inv.nrs. KA 21594, KA 21143, KA 21592 Schenking van Koninklijke Hausemann en Hötte N.V.

In 2003 was het 150 jaar geleden dat twee Duitse immigranten in Amsterdam de firma Hausemann en Hötte oprichtten. Hun 'Agentuur In Kramenrijen' handelde in allerlei waren, maar sinds het begin van de 20ste eeuw specialiseerde de zaak zich in speelgoed. Uit Engeland werden puzzels en spellen geïmporteerd, onder andere van Spear, en uit Duitsland kwam vernuftig mechanisch Lehmann-spielgoed. Sinds 1862 tot de dag van vandaag is de firma Hausemann en Hötte gevestigd op de Kromboomssloot. In de jaren '30 begon de firma met eigen productie van houten speelgoed onder de naam Jumbo. Na de Tweede Wereld-

oorlog richtte Jumbo zich, naast de import van Meccano, Schucco-auto's en Barbie-poppen, vooral op de eigen productie van bordspellen, knutsel-spelletjes en puzzels. Jumbo nam een kartonagebedrijf in de Zwanenburgerstraat over. Sommige goedkopere spellen werden daar geproduceerd onder het naam NSF (Nederlandse Spellen Fabriek). Alleen op spellen van hoge kwaliteit mocht het Jumbo-olifantje staan. In het 'Speelgoedboek', een kleine catalogus die Jumbo jaarlijks in het najaar via speelgoedwinkels verspreidde, stond bij het speelgoed aangegeven voor welke leeftijd het was en of het om jongens- of meisjesspelgoed ging. De rolverdeling van Blaasvoetbal blijkt uit de doosopdruk: de jongens blazen en de meisjes kijken toe. Het Breiraam en Zakdoekjes borduren waren typische meisjesspellen. Jumbo produceerde ook spellen voor andere firma's.

AANWINST/SCHENKING

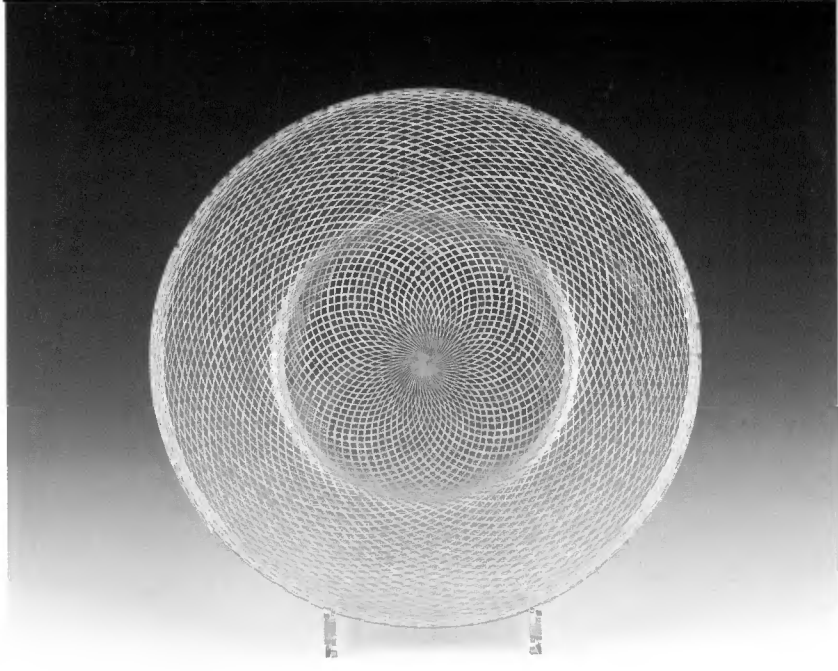
Platte schotel circa 1600

Venetie of de Nederlanden
(façon de Venise)

Glas, vetro a reticello (net-
werkglas) Inv.nr. KA 21027

Geschenk van de heer en
mevrouw A.J. Engels-de
Lange, Driebergen

Verfijnd Venetiaans glaswerk werd al in de 16de eeuw overal in Europa door vorsten en rijke burgers verzameld. Het was zó gewild dat technieken, materialen en vormen binnen de kortste keren in andere Europese glascentra werden nagevolgd. Ook in de Nederlanden is door of onder invloed van Italiaanse glasblazers op de Venetiaanse manier – op zijn Frans à la façon de Venise genoemd – glas vervaardigd. Het is niet of nauwelijks te onderscheiden van het in Venetië gemaakte product. Ook in Amsterdam heeft, met wisselend succes, een dergelijke glasindustrie bestaan, waarover we dankzij archeologisch onderzoek stukje bij beetje meer te weten komen. Deze schotel, die vrijwel zeker in Venetië is gemaakt, heeft een decor van witte glasdraden die tot een netwerkpatroon zijn vervlochten, ingewalst en meegeblazen in het heldere kleurloze glas. Als bewijs van zijn kunnen heeft de glasblazer in elk ruitje een klein luchtbelletje 'gevangen'. De schotel is geschonken als aanvulling op de collectie Venetiaans glaswerk van Abraham Willet (1825-1888), waarin een dergelijk voorwerp tot op heden ontbrak. Zijn verzameling is permanent te zien in Museum Willet-Holthuysen.

PUBLICATIES

PUBLICATIES IN HET KADER VAN TENTOONSTELLINGEN/COLLECTIES

Jeroen E. Jurjens, *Traces of Genius. Drawings from the Amsterdam Historical Museum*, Perth/Amsterdam 2003. Coördinatie Norbert E. Middelkoop.

Hubert Vreeken, Annemarie den Dekker, *Goud en zilver met Amsterdamse keuren. De verzameling van het Amsterdams Historisch Museum*, Amsterdam/Zwolle 2003. Met bijdragen van Barend J. van Benthem. Biografieën door Rebecca E. Roskam en Dirk Jan Biemond.

Hubert Vreeken, 'Amsterdamse notities. Amsterdams zilver uit gemeentelijk bezit', *Maandblad Amstelodamum* 90(2003) nr. 1, pp. 26-30.

Annemarie de Wildt, 'Oog in oog met de geschiedenis. Historisch bewustzijn in het Amsterdams Historisch Museum', *Nieuwste Tijd, kwartaalschrift voor eigentijdse geschiedenis*, december 2002.

EDUCatieve PUBLICATIES

Amsterdam in een flits. Kijktocht over de geschiedenis van Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum 2003. Tekst: Mirjam Sneeuwloper.

Een dam in de Amstel. Onderwijsproject, Amsterdams Historisch Museum en Openbare Bibliotheek, 2003. 8 deelprojecten met 2 cd-roms en 1 videoband en een docentenhandleiding.

Museum@work: VMBO-project, samengesteld door de educatieve afdelingen van Amsterdams Historisch Museum, Van Goghmuseum, Rijksmuseum en Stedelijk Museum, 2003, evenals:

Trendwatcher: VMBO-project.

OVERIGE PUBLICATIES

Norbert Middelkoop, 'Een kleinfigurige bijdrage aan de iconografie van P.C. Hooft', *Maandblad Amstelodamum* jrg. 90 (sep./okt. 2003) nr. 5, pp. 3-20.

Norbert Middelkoop, 'Aspetti del ritratto di gruppo olandese nel Seicento', in de tentoonstellingscatalogus: *O. Calabrese en C. Strinati (red.), Persone. Ritratti di gruppo da Van Dyck a De Chirico, Rome (Palazzo Venezia)/Milaan 2003*, pp. 59-63, plus drie catalogus-entries, pp. 168-169.

AANWINST/AANKOOP

Teertonsgracht, winderig weer, circa 1923
Kees Maks (1876-1967)
 Doek, 79 x 101 cm
 Inv.nr. SA 41537

Bij de veiling van de collectie Meentwijk, op 16 oktober 2003, slaagde het Amsterdams Historisch Museum erin een belangrijk werk van Kees Maks te verwerven, samen met drie andere Amsterdamse stadsgezichten. Vanuit zijn atelier op het Prinseneiland schilderde Kees Maks dit uitzicht op de Teertonsgracht. Hier was Maks, zoon van een Amsterdamse aannemer, jarenlang de buurman geweest van George Hendrik Breitner (1857-1923). Op diens aanraden was hij in 1897 zijn studie aan de Rijksacademie begonnen. In hetzelfde jaar bouwde Maks' vader een dubbel atelier op het Prinseneiland, naar ontwerp van Breitner. Een groot atelier met woning was bestemd voor Breitner en een kleinere ruimte voor zoon Kees. In ruil voor de accom-

modatie zou Breitner tenminste drie jaar lang de leermeester zijn van Maks jr. Breitner en Maks deelden de interesse in het stadsleven als inspiratiebron voor hun werk. Het schilderij toont de Teertonsgracht met de Sloterdijkkerbrug. Samen met de links afgebeelde Nieuwe Teertuinen herinnert de naam van de gracht aan de teerindustrie die in dit gebied was gevestigd. Breitner bleef tot 1914 in het atelier werkzaam, waarna Kees Maks de ruimte betrok. Tot aan zijn dood in 1967 zou hij het grote atelier gebruiken. Het uitzicht over de Teertonsgracht is sinds Maks' schildering niet wezenlijk veranderd. Ook de belde ateliers functioneren nog altijd. Het museum beschikte reeds over een uitzicht vanuit het atelier op de Nieuwe Teertuinen door Breitner; door de verwerving van Maks' Teertonsgracht is nu het verhaal van de leermeester, de aannemer en de leerling visueel gecombineerd.

Arja van Veldhuizen, 'CECA as a source of inspiration, two examples', *CECA Bulletin* (aug. 2003) nr. 24, pp. 1-2. CECA staat voor Committee for Education and Cultural Action.

In de persoon van conservator Lodewijk Wagenaar participeerde ons museum bij de totstandkoming van een bijzonder internetsite: www.gravenopinternet.nl. Deze site van de Oude Kerk in Amsterdam geeft toegang tot alle gegevens die bekend zijn over personen die in de Oude Kerk zijn begraven in de periode 1280-1865. Tevens kan er virtueel over de graven worden gelopen en deze aanklikken voor meer informatie.

LEZINGEN

Conservator Norbert Middelkoop hield op 16 januari een lezing over de tentoonstelling *Kopstukken* voor de Vakgroep kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam in het P.C. Hoofthuis. Op 4 november vertelde hij medewerkers van Gidsenorganisatie Guidor over Amsterdamse groepsportretten in de Hogeschool Holland.

Anneke van de Kieft, medewerkster afdeling Educatie, verzorgde in het kader van het internationale samenwerkingsverband met de Kunstkamera in Sint-Petersburg in maart een aantal lezingen en een workshop voor de museummedewerkers daar. De onderwerpen handelden over hoe een tentoonstelling toegankelijker te maken voor een breed publiek en over interactieve presentaties als aantrekkelijke elementen in een opstelling. In oktober reisde zij af naar het Poolse Gdansk op uitnodiging van de Nederlandse Museum Vereniging, waar zij presentaties en workshops hield over hetzelfde onderwerp, uitgebreid met onder meer de onderwerpen doelgroepenbeleid en vormen van publieksonderzoek.

Tijdens de workshop voor educatoren op de SIMIN voorjaarsdag in het KIT (27 mei) met als thema: 'Van museumbibliotheek naar kenniscentrum' ging de bijdrage van Arja van Veldhuizen over een beoogd kenniscentrum in ons museum: 'Over mooie plannen en hoe het anders is gelopen'. Zij heeft eveneens tweemaal een presentatie over het GRAS-project verzorgd: op 22 september in het Bijbels Openluchtmuseum bij Nijmegen en een stukje verder van huis tijdens de CECA-conferentie in Mexico op 3 november.

‘Omgaan met Objecten. Voorwerpen van kunst en wetenschap in een niet museale omgeving’ was het onderwerp van het symposium op 6 oktober in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Het werd georganiseerd door de Stichting Academisch Erfgoed, het Instituut Collectie Nederland, het Stedelijk Museum en Amsterdams Historisch Museum. Van ons museum waren Cindy Zalm de coördinator en de leider van de workshop, Gusta Reichwein de dagvoorzitter.

Restaurator Jaap Boonstra was een van de spreker tijdens het symposium op 21-22 november in Brussel, BRK/APROA dat ging over de problematiek van het vernissen in de conservatie-restauratie.

In Museum Willet-Holthuysen was op 15 maart 2003 een speciale ontvangst met rondleiding door de tentoonstelling *Amsterdams zilver* voor de leden van de ‘Zilverclub’. Zo’n dertigtal personen gaven acte de présence. De rondleiding werd verzorgd door conservator Hubert Vreeken, samensteller van de expositie.

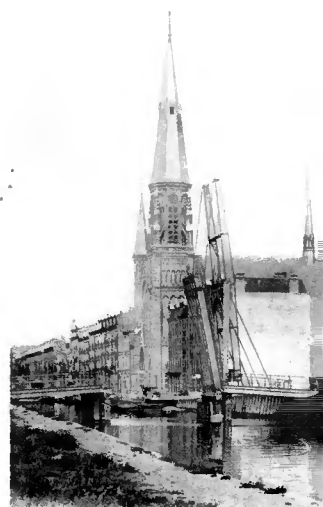
Naar aanleiding van de tentoonstelling *Amsterdams zilver* heeft de afdeling Behoud van het museum in samenwerking met het Instituut Collectie Nederland voor de vakgroep van metaalrestauratoren een middag in Museum Willet-Holthuysen georganiseerd met als thema: het conserveren van zilver.

**AANWINST/
BAGGERVONDST**
Sint-Anthonius van Padua
circa 1900
Kunstenaar onbekend
Zandsteen
Inv.nr. LEN-1
Overdracht van de Gemeentelijke Baggerdienst WDR

Vereerd, onthoofd, weggegooid en opgebaggerd. Dit jaar werd uit het Jacob van Lennepkanaal het zwaar beschadigde beeld van een heilige opgevist. Het bleek te gaan om een afbeelding van Sint-Anthonius van Padua, afkomstig uit de Sint-Vincentiuskerk die tot 1989 aan de Van Lennepkade stond. Het slachtoffer kon worden geïdentificeerd dankzij het kindje dat hij op zijn arm draagt. Deze Anthonius was namelijk de beschermheilige van onder meer vondelingetjes. Na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland in 1853 verzezen in Amsterdam tal

van rooms-katholieke kerken, zowel in de oude stad als in de nieuwe uitbreidingen. Van alle nieuw gebouwde godshuizen in Amsterdam had de Vincentiuskerk de hoogste toren (ruim 66 meter). De neo-gotische basiliek was in 1899 ontworpen door C.P.W. Dessing (1844-1913), een leerling van de beroemde bouwmeester Pierre Cuypers. Twee jaar later werd de kerk door de bisschop van Haarlem ingewijd. De bloeiperiode van de parochie duurde maar kort. Door de voortgaande ontkerkelijking verloor de Vincentiuskerk in de jaren '70 van de vorige eeuw zijn liturgische functie, waarna hij werd gesloopt. Veel andere neo-gotische kerken was eenzelfde lot beschoren. Het kapotgeslagen heiligenbeeld staat symbool voor de massale 'beeldenstorm' die in korte tijd een eind maakte aan het eens zo rijke roomse leven in de hoofdstad.

▲ Sint-Vincentiuskerk aan de Jacob van Lennepkade

Collectie

DE COLLECTIE, HET HART VAN HET MUSEUM

Het materiële verleden van Amsterdam ligt besloten in de historische verzameling van de stad. Om dit culturele erfgoed over te kunnen dragen aan volgende generaties moeten de voorwerpen niet alleen voorzichtig worden gehanteerd en onder optimale omstandigheden bewaard, maar het is even zo belangrijk is dat de Amsterdamse gemeenschap kennis neemt van de historische collectie; dat men trots is op de schatten die zich in het Amsterdams Historisch Museum en in het Museum Willet-Holthuysen bevinden en in andere gemeentelijke openbare gebouwen. Daarom is het van vitaal belang dat de collectie goed is ontsloten en dat er voortdurend op een creatieve manier wordt gewerkt aan de presentatie van het materiële verleden. Alleen dan zal de stad zich kosten en moeite willen getroosten om die verzameling te beheren en behouden om zo de duurzaamheid van het culturele erfgoed te waarborgen. Beheer, behoud, ontsluiting en presentatie zijn in die zin gelijkwaardig en bewaken gezamenlijk het hart van het museum.

Om inzicht te geven in de aard, omvang, conditie en ontsluiting van de collectie is in het afgelopen jaar hard gewerkt aan een collectieplan dat bedoeld is om de gemeente inzicht te geven in de collectie van de stad en om museummedewerkers de mogelijkheid te bieden overzichtelijke informatie over de collectie onder handbereik te hebben. Tevens heeft het plan de basis gevormd voor de paragraaf over de collectie in het beleidsplan voor de komende vier jaar dat eind 2003 door het Managementteam is vastgesteld.

ADLIB, het huidige collectieregistratiesysteem vormt de basis van het plan. Na de conversie van TINman naar ADLIB in het voorjaar van 2002 is het veel eenvoudiger geworden om overzichten van data over de gehele collectie en over deelcollecties te genereren. Er zijn circa 45.000 objecten in het collectieregistratiesysteem opgenomen. Het is een dynamisch systeem waarin dagelijks allerlei mutaties plaatsvinden. In april 2003 is er een 'stand-alone' versie van

AANWINST/SCHENKING veiligheidshelm, veiligheidsbril, laskap, werkhandschoenen, overall

*Verskillende materialen
Inv.nrs. KA 21773-21777
Schenking van de heer Turan
Kizil, Amsterdam*

Tijdens de herinrichting in 1999 van de museumzalen waarin de jongste geschiedenis van Amsterdam wordt gevisualiseerd zijn veel objecten in bruikleen gevraagd bij particulieren. Dit zogenaamde biografisch verzamelen was noodzakelijk om de verhalen van stadsbewoners anno nu te kunnen verbeelden. De gebruiksvoorwerpen, kledingstukken en andere persoonlijke bezittingen, die momenteel staan uitgesteld in museumvitruines, getuigen van de belevenissen van nieuwe en oude Amsterdammers. De meesten van deze mensen deden met moeite afstand van de zaken waar ze om allerlei redenen zeer aan gehecht waren.

Vorig jaar heeft het museum de bruikleengevers opnieuw benaderd om te vragen of de voorwerpen definitief opgenomen mochten worden in de collectie. Gelukkiggerwijs heeft een groot deel van hen hierin toegestemd. De voorwerpen die betrekking hebben op de geschiedenis van de eerste Turkse gastarbeiders die werkzaam waren bij de N.D.S.M. in Amsterdam Noord zijn door de trotse eigenaar geschonken.

AANWINSTEN/LEGAAT

Broodmand, 1756
Amsterdam, toegeschreven
aan Reynier Brandt
(circa 1707-1788)

**Twee kandelaars met
losse opzetstukken,**
1771 en 1772

Amsterdam, toegeschreven
aan Dirk Evert Grave (1735-
1795) en Gerrit Brandt
(1737-1804)

Zilver

Inv.nrs. KA 21803,
KA 21814.1/2, KA 21815.1/2
Legaat van mevrouw A.M.
van Hoorn-Jansen, Beek-
Ubbergen

In 2003 overleed mevrouw
A.M. van Hoorn-Jansen,
weduwe van mr. Henri van
Hoorn, telg uit een oud-
Amsterdams patriciërsge-
slacht. Zij vermaakte een
ware zilverschat aan ons
museum – dat al diverse
schilderijen en kunstvoor-
werpen met betrekking tot
de familie Van Hoorn bezat.
Tot de imposantste stukken
behoren de hier afgebeelde
mand en kandelabers. De
productieve Amsterdamse
zilversmid Reynier Brandt
was een specialist op het
gebied van broodmanden.

Omstreeks 1750 introduceer-
de hij dit type mand in de
toen nieuwwetse rococo-
stijl in Amsterdam. Onder
zijn invloed zou deze zwi-
erige mandvorm uitgroeien tot
een typisch Amsterdamse
productie, die in talloze vari-
anten werd nagevolgd. De
wand van dit anderhalve kilo
wegende exemplaar is uitge-
zaagd met onder meer
korenaren, een verwijzing
naar het gebruik als mand
voor luxe broodjes. Ook
Gerrit Brandt, de zoon van
Reynier, was zilversmid. Hij
vervaardigde de opzetstuk-
ken waarmee het stel kande-
laars van Dirk Evert Grave tot
drielichts-armaturen kon
worden uitgebreid. De set
toont de voor die tijd karak-
teristieke mengeling van
modestijlen. De bloemen-
ranken, c-volutes en de
asymmetrische plaatsing
van de armen daarentegen
doen voor die tijd enigszins
ouderwets aan. De inscriptie
op de onderkant van een van
de kandelaars duidt erop dat
ze een gift waren aan een in
1772 geboren, maar jong
gestorven kind van mr. Qui-
rijn Willem van Hoorn sr.
(1730-1797) en Hieronyma
Johanna Testart (1737-1804).

ADLIB gecreëerd en uit die versie zijn alle gegevens geproduceerd. Per object-
categorie zijn de gegevens met betrekking tot acquisitie, registratie en docu-
mentatie, standplaats en conservering op een rij gezet.

De samenstelling en de geschiedenis van de collectie zijn beschreven: wanneer
het stadsbestuur is begonnen met het verzamelen van kunstwerken en hoe de
verzameling in de loop van eeuwen is gegroeid. Waar de collectie was onder-
gebracht voordat het AHM in het voormalige burgerweeshuis werd gehuisvest
en hoe er met de objecten is omgegaan, hoe ze zijn gecatalogiseerd, gerestau-
reerd en gefotografeerd. De gehele collectie is als het ware doorgelicht, de uit-
komsten zijn geanalyseerd en bieden een richtlijn voor toekomstig beleid. De
stand van zaken anno 2003 is uitvoerig uit de doeken gedaan en in de conclusie
worden beleidsvoorstellen geformuleerd voor toekomstig verzamelbeleid,
voor het nieuwe depot, voor de conservering en de informatievoorziening van
de collectie.

GOUD- EN ZILVERWERK

In 2003 kwam de bestandscatalogus *Goud en zilver met Amsterdamse keuren. De
verzameling van het Amsterdams Historisch Museum* uit. Het is een prachtig eindre-
sultaat van een omvangrijk en langlopend project om dit deel van de goud- en
zilvercollectie, die in totaal 2000 voorwerpen bevat, te ontsluiten. Alle voor-
werpen met Amsterdamse keuren, aangevuld met enkele stukken die weliswaar
geen merk hebben, maar al eeuwenlang deel uitmaken van het zilverbezit van
de stad, zijn onderzocht door conservatoren en restauratoren, zo nodig
gerestaureerd, wetenschappelijk beschreven en digitaal gefotografeerd. Vele
medewerkers van het museum hebben hun bijdrage aan het project geleverd.
Ook is een beroep gedaan op de deskundigheid van een groot aantal externe
experts.

Op verschillende terreinen is nauw samengewerkt met het Rijksmuseum. Na
het verschijnen van de bestandscatalogus *Amsterdams Goud en Zilver* in 1999 van
dit museum, was die medewerking zelfs onontbeerlijk. De verzameling van
ons museum behoort, samen met die van het Rijksmuseum, tot de grootste en
belangrijkste in Nederland. Kwaliteit en kwantiteit van beide Amsterdamse
collecties onderstrepen de eeuwenlange betekenis van Amsterdam als zilver-
stad. De twee catalogi vullen elkaar nu mooi aan en geven de laatste stand van
kennis weer met betrekking tot het Amsterdams goud en zilver en hun makers.
Hoewel een aanzienlijk deel van de benodigde gelden uit het eigen museum-
budget kwam, zijn kostbare ondernemingen als deze zonder financiële steun
niet realiseerbaar. Het museum kon weer rekenen op grote steun van de leden
van Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum. Daarnaast mochten wij

de verzameling van het Amsterdams Historisch Museum

substantiële bijdragen ontvangen van Stichting Dr Henrik Muller's Vaderlandsch Fonds, Jaffé-Pierson Stichting en WaarborgHolland. Dankzij een genereuze gift van de Stichting Professor van Winter Fonds was het mogelijk archiefonderzoek te laten doen ten behoeve van de biografieën van 140 Amsterdamse goud- en zilversmeden.

BRUIKLEENEN

Het Amsterdams Historisch Museum heeft voor de tentoonstellingen die in 'eigen huis' zijn gehouden een kleine duizend voorwerpen van andere instellingen in bruikleen gekregen. Uit de eigen museumcollectie zijn zo'n tweehonderd voorwerpen uitgeleend aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Daarvan was wel het belangrijkste bruikleen de keur van tachtig tekeningen uit de collectie Fodor, een 19de-eeuwse verzamelaar die zijn omvangrijke collectie tekeningen aan de stad Amsterdam heeft nagelaten. Van april tot juni zijn de tekeningen, waaronder fraaie stukken van Rembrandt en Peter Paul Rubens, te zien geweest in de Art Gallery of Western Australia in Perth, Australië, onder de titel *Traces of Genius: Drawings from the Amsterdam Historical Museum*.

Ten behoeve van een portrettentoonstelling in Rome werden twee omvangrijke groepsportretten uitgeleend. Om verschillende redenen was een ander bruikleen spectaculair te noemen: een harnas en drie schilderijen werden in januari uitgeleend aan het National Palace Museum in Taipei, Taiwan, waar een zeer interessante expositie over de historische handelsbetrekkingen tussen Formosa en Nederland was samengesteld. De bruikleengave kreeg een merkwaardige wending door het uitbreken van de ziekte SARS in Zuidoost-Azië: koeriers konden na afloop van de tentoonstelling niet naar Taiwan reizen en het Palace Museum was gedwongen de stukken geruime tijd langer in eigen depots te bewaren. Pas in juli kwamen alle bruiklenen weer veilig terug in Amsterdam.

Binnen Nederland werden tekeningen uitgeleend ten behoeve van tentoonstellingen over één kunstenaar: Hendrick Goltzius in het Rijksmuseum, Willem Witsen in het Amsterdamse Gemeentearchief en het Dordrechts Museum en Jacob Maris in het Teylers Museum in Haarlem. Een groot bruikleen werd verstrekt aan het Vestingmuseum in Naarden waar dertig schilderijen met de Nederlandse geschiedenis als onderwerp, afkomstig uit de 19de-eeuwse Galerij van Jacob de Vos, de tentoonstelling *Helden uit de Nederlandse geschiedenis* mede inhoud gaven.

GOUDGELE GRANDEUR IN WILLET

Tijdens de renovatie van Museum Willet-Holthuysen in 1996 werd in de westelijke voorkamer op de bel-étage onderzoek gedaan naar sporen van vroegere veranderingen van het interieur. Stratigrafisch onderzoek bracht verschillende verflagen aan het licht en tegelijkertijd werd het velouté-behang blootgelegd dat omstreeks 1865 was aangebracht. De buitengewone kleurstelling waarvoor het echtpaar Willet in die tijd had gekozen sprak zeer tot de verbeelding en bracht de fantasieën over een mogelijke reconstructie op gang: hoe mooi zou het zijn om deze ruimte, die immers als anti-chambre van de balzaal was bedoeld, weer in oude luister te herstellen.

Tijd, middelen en kennis waren in 1996 echter ontoereikend. Er werd besloten om in één hoek van het vertrek de met velouté-behang beklede wanden in het zicht te laten, ondanks de haveloze staat waarin het behang verkeert. Enkele van de bijbehorende meubels en fragmenten van de toenmalige stoffering zijn tegen deze achtergrond tentoongesteld evenals een aantal schilderijen en kunstvoorwerpen uit de kunstverzameling van Willet.

Sinds die tijd werken de museumrestauratoren, geassisteerd door verschillende stagiaires, projectmatig aan het onderzoek naar en de restauratie van onderdelen van het interieur. Zo zijn de gordijnknoppen en bijbehorende knoppen, die de beide ramen in de voorgevel hebben gesierd, van witte zoste-eeuwse

▲ Goudgele grandeur in Willet

verflagen ontdaan en gedeeltelijk opnieuw verguld. De volgende stap was het onderzoek naar de gordijnen die maar gedeeltelijk de tand des tijds hebben doorstaan. Al in 1996 was gebleken dat delen van de gordijnstof en de passementen bewaard zijn gebleven, maar helaas kon hiermee de oorspronkelijke situatie niet worden teruggebracht. Toch heeft de textielrestaurator kans gezien om vorig jaar met de overgebleven fragmenten een reconstructie te maken van één complete set gordijnen.

Tijdelijk zijn de kappen en de gordijnen 'herenigd' in de voorzaal en het effect was verbluffend. De combinatie van de goudgele gordijnen, de embrasses, de kwasten en de subtiele, donkere houten kappen creëerde een geweldige monumentaliteit en eens te meer werd bevestigd dat stoffering in een 19de-eeuws interieur allesbepalend is. Het enthousiasme van de betrokken medewerkers werd ondersteund door een aantal externe deskundigen. Gezamenlijk zijn de bevindingen besproken en bijvoorbeeld de patronen van de gordijnstof, van de bekleding van de stoelen en van het behang zijn goed met elkaar vergeleken en in kaart gebracht. Zo vormt dit gordijnproject weer een schakeltje in de plannen voor de herinrichting van de voorzaal.

Er is een werkgroep geformeerd die deze plannen nader zal uitwerken en het is de bedoeling dat deze voor eind 2004 op papier staan. Het museum werkt daarbij nauw samen met Monumentenzorg Amsterdam en de uitkomsten van het onderzoek van conservator Hubert Vreeken, die een dissertatie over Abraham Willet als verzamelaar van kunstnijverheid voorbereidt, zullen medebepalend zijn voor de plannen voor Museum Willet-Holthuysen en met name de toekomst van het historische interieur.

AANWINSTEN/SCHENKING

Armstoel, tafel en

buffetkast circa 1914

Ontwerp: Abraham Salm

GBzn. (1857-1915)

Essenhout, koperbeslag, riet,

spiegelglas

Inv.nrs. KA 21822, KA 21824,

KA 21821

Schenking van de heer L. van
de Velden, Hilversum

Bijna elke Amsterdamer kent ze: het Aquarium van Artis, de houten tramremise aan de Amstelveenseweg en het paleisje van een rijke tabakspanter aan de Herengracht (nu zetel van het NIOD). Deze en andere gebouwen die Abraham Salm G8zn. – deels samen met zijn vader Gerlof Bartholomeus – tot stand bracht, hebben een belangrijk stempel gedrukt op de nieuwe Amsterdamse bouwkunst van de late 19de en vroege 20ste eeuw. Salm verwerkte op een persoonlijke manier allerlei stijlvloeden tot hoogstoriginele creaties, zowel in zijn gebouwen als in zijn meubels, glas en metaalwerk. In 1886-1887 ontwierp hij een groep van vijf uitbundig gedetailleerde herenhuizen aan de Weesperzijde 24-28. Zelf ging hij op nummer 26 wonen en werken. Achter het perceel liet Salm in 1914 naar eigen ontwerp een tuinhuis bouwen, dat nog steeds bestaat. Hij tekende ook de karakteristieke inrichting, waaronder de meubels die nu aan het museum zijn geschonken. Het ensemble bestaat uit twee armstoelen, een achthoekig tafeltje in Moorse stijl en een buffet dat in de familie het 'koffiekastje' heette. Kleursporen laten zien dat de meubels oorspronkelijk blauw gebeitst waren en het interieur van het kastje fel oranje. Deze late meubelontwerpen van Salm ogen licht maar toch robuust. De vormgeving is beïnvloed door het werk van H.P. Berlage, de aartsvader van het moderne bouwen in Nederland.

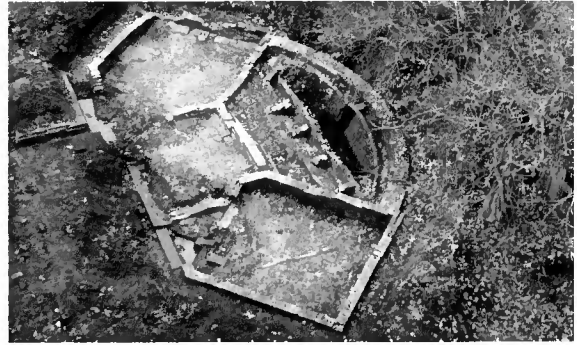

Archeologie

In 2003 voerde de afdeling Archeologie van het bureau Monumenten en Archeologie op meer dan zeven locaties opgravingen uit. Soms ging het om een kort noodonderzoek, zoals in het geval van een bij toeval ontdekte beerput achter een gesloopt pand in de Derde Weteringdwarsstraat. Onder de vondsten in deze afvalput waren een serie slibversierde oorbakjes en een bonte verzameling Engels industrieel aardewerk. Dit aardewerk is typerend voor 18de- en 19de-eeuwse huishoudens.

▲ Slibversierde oorbakjes

▲ Plantenkas bij buitenplaats Frankendael

Een andere opgraving met een toevallige aanleiding was die bij de buitenplaats Frankendael in stadsdeel Oost-Watergraafsmeer. Het archeologisch onderzoek was nodig omdat men bij graafwerkzaamheden voor de herinrichting van de tuin op muurresten stuitte. Ze bleken te horen bij een plantenkas, een uniek overblijfsel van de oorspronkelijke 18de-eeuwse tuin. Het was een klein symmetrisch gebouw van 15 bij 7 meter. De plattegrond bestond uit twee ruitvormige ruimtes verbonden met een rechthoek en een halfronde muur. De vondsten wezen uit dat het bouwwerk waarschijnlijk rond 1720-1750 was aangelegd, in dezelfde periode als het huidige monumentale woonhuis. In het begin van de 19de eeuw moet het zijn afgebroken. De bouwresten zijn weer afgedekt en worden zo ter plekke behouden.

In 2002 zijn drie kleine pandjes aan de Pottenbakkersteeg gedemonteerd en overgebracht naar het Arnhemse Openluchtmuseum. De huisjes gelden als typische voorbeelden van 18de- en 19de-eeuwse krotwoningen uit de Jordaan. Ze waren geheel ingebouwd achter de huizen aan de Westerstraat. Het archeologisch onderzoek leverde nieuwe gegevens over de bebouwing van het terrein. Achter elk huisje kwam een kleine binnenplaats van gele ijsselsteentjes aan het licht. De grond was opgehoogd met een dik pakket van aardewerkafval, waaronder misbaksels van aan elkaar gekoekte dakpannen. Dit betekent dat er in de eerste helft van de 17de eeuw een pottenbakkerij in de buurt stond. De Pottenbakkersteeg doet hiermee zijn naam eer aan.

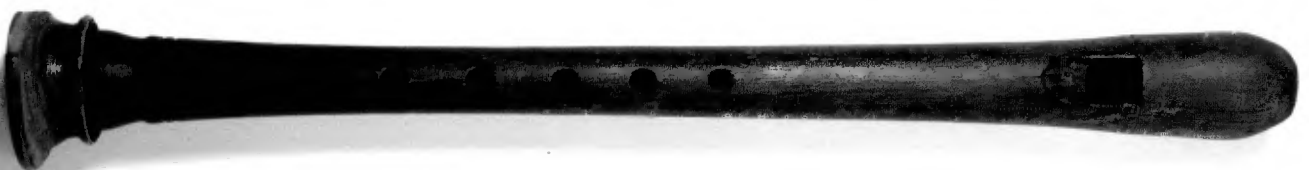
Grootschalige nieuwbouwplannen in de Konijnenstraat gaven aanleiding tot de opgraving van enkele 17de-eeuwse panden. In deze buurt is nog weinig bodemonderzoek verricht. Dit deel van de Jordaan is vanaf 1612 aangelegd. Hier waren van oudsher ambachten gevestigd die milieuoverlast veroorzaakten, zoals stank en brandgevaar. Straatnamen als Huidenstraat, Konijnenstraat, Berenstraat, Runstraat en Looiersgracht herinneren nu nog aan de leerlooierijen en huidenhandel van toen. Als archeologisch bewijs hiervoor werd in een gedempte sloot onder de huizen een groot pakket leerafval van zeemleerbewerkers gevonden. Achter de huizen waarmee het terrein tussen 1625 en 1647 was volgebouwd waren beerputten uit verschillende perioden. Een daarvan had een bakstenen koepel en bevatte alleen 17de-eeuwse vondsten. Het duurdere majolica en faience aardewerk uit deze put maakt duidelijk dat toen in de Jordaan niet alleen ambachtslieden woonden, maar dat er ook plaats was voor huishoudens met een zekere welstand. Uit een kleinere houten beerput kwam een bronzen glassnijder. Mogelijk is dit een instrument van stadsglazenmaker Johannus Steenveld, die omstreeks 1740 in de Konijnenstraat woonde.

Vanwege de aanleg van de Noord-Zuidlijn zijn op verschillende locaties voorbereidende bouwwerkzaamheden begonnen. Daarbij is verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd, vooruitlopend op de opgravingen die vanaf 2005 gepland zijn bij de bouw van de diepe stations. In de bouwput bij de nieuwe Brug in het Damrak is de oorspronkelijke sluis in kaart gebracht. Nadat het waterniveau was verlaagd kwamen de massieve houten sluisvloer en de fundering van de brug vrij. Op het Rokin werden verschillende kleine bouwputten aangelegd voor de verwijdering van obstakels in de bodem. Daar hebben de archeologen rijen palen uit de 17de, 18de en 19de eeuw ontdekt. Ze hoorden bij drie verschillende oeverbeschoeiingen waarmee de natuurlijke loop van de Amstel steeds verder werd ingeperkt. Ten slotte was er bij het graafwerk aan de Vijzelgracht gelegenheid tot onderzoek van de 19de-eeuwse kade.

Bij graafwerkzaamheden in de stad worden van tijd tot tijd losse vondsten gedaan. Een bijzonder object dat in 2003 in de Leliedwarsstraat aan het daglicht kwam, was een geheel gave blokfluit. In het hout was het makersmerk van Richard Haka gegraveerd, een Engelse blaasinstrumentenmaker die van 1660 tot 1705 in Amsterdam werkzaam was. De blokfluit behoort tot het 17de-eeuwse Van Eyck type, waarvan er op de hele wereld maar 5 originele exemplaren in museumcollecties bekend zijn.

Voorwerpen die afkomstig zijn uit opgravingen door de Afdeling Archeologie van bureau Monumenten en Archeologie vallen onder de verantwoordelijkheid van het Amsterdams Historisch Museum. Foto's bureau Monumenten en Archeologie, W. Krook.

▲ Zoutvat, 1646, toegeschreven aan Anthonie Grill

► Keten van het Sint-Sebastiaans- of Handboogschuttersgilde, circa 1520, meester onbekend

▼ Bodebus, 1548, toegeschreven aan Jan Cornelisz. Coster

Museum Willet-Holthuysen

Amsterdams zilver

Hoogtepunten uit de collectie van de stad Amsterdam

31 januari tot en met 17 augustus 2003

In Museum Willet-Holthuysen was een glanzende selectie te zien uit de veelzijdige collectie zilver van het Amsterdams Historisch Museum. Deze verzameling Amsterdams zilver en goud behoort tot de belangrijkste in Nederland en omvat zilver van de late Middeleeuwen tot en met de 20ste eeuw. De rijkdom en de diversiteit - de hele collectie telt ruim 400 voorwerpen! - kwamen in verschillende thema's in de tentoonstelling aan bod. Er was het eerbiedwaardige oude stadszilver te zien, zoals de drinkhoorn van het Sint-Joris- of Voetboogschuttersgilde uit 1566. Zilveren 17de-eeuwse begrafenischilden, die bij de begrafenisplechtigheid van gildeleden op de kist werden gelegd, waren te bewonderen. Een uitgelezen verzameling luxe gebruiksvoorwerpen uit de 18de en 19de eeuw stond en lag te pronk. Vooral die 19de eeuw leverde een grote hoeveelheid gelegenhedszilver, zoals de bijzondere bokaal met gedetailleerde dierenkoppen die ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Artis voor de oprichter en directeur dr. G.F. Westerman was vervaardigd. Een groots voorbeeld van gelegenhedszilver was voor het eerst te zien: een 16-delig tafelgarnituur, waarin bijna 75 kilo eerste gehalte zilver is verwerkt, gemaakt voor de ambtswoning van de burgemeester van Amsterdam.

Tijdens de opening werd namens Douwe Egberts Nederland gesproken door de heer J. Manassen. Hij overhandigde nu officieel de jubileumgeschenken, waaronder een zilveren koffiefilterkan op komfoor, die ons museum eind 2002 mocht ontvangen van Douwe Egberts Nederland ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van de firma.

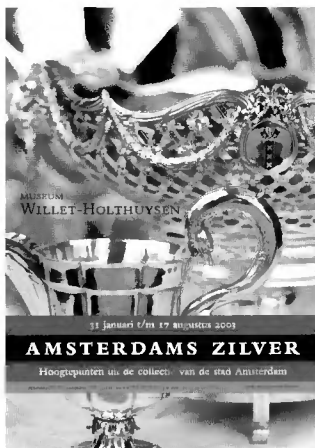
De openingsspeech werd uitgesproken door de heer J.R. ter Molen, directeur van Nationaal Museum Paleis 't Loo.

Samenstelling Hubert Vreeken

Vormgeving Architectenbureau Jowa

Publicatie zie pagina's 11 en 15

Evenementen zie pagina 26

Boeken om naar te kijken Prentenboeken 1890-1950

26 september 2003 tot en met 15 februari 2004

In een speels decor kon lekker worden gelezen en vooral veel plaatjes worden gekeken. De tentoonstelling toonde in Nederland en Vlaanderen uitgegeven prentenboeken uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Toen waren behalve vak-illustratoren ook beeldende kunstenaars voor kinderen aan het werk. Zij zorgden dat in plaats van de 19de-eeuwse, nogal stijve en belerende kinderboekillustraties, de boeken werden verfraaid met echte kunststukken die kinderen aanspraken. In de tentoonstelling werden verschillende thema's uit prentenboeken belicht, zoals sprookjes, muziek en natuur. Een groot aantal tentoongestelde prentenboeken kon met behulp van de digitale techniek doorgebladerd worden. De presentatie toonde een prachtig panorama, waarin vele helden en fantastische avonturen de revue passeerden, met werk van onder anderen Rie Cramer, Wilhelmina Drupsteen en Theo Hoytema.

Boeken om naar te kijken werd op passende wijze geopend door gelauwerd schrijver, dichter, tekenaar Ted van Lieshout. Hij vertelde een verhaaltje of declameerde een gedichtje en maakte daarbij tekeningen op een gewone 'flipover'. Zo verklaarde hij al tekenend de tentoonstelling voor geopend.

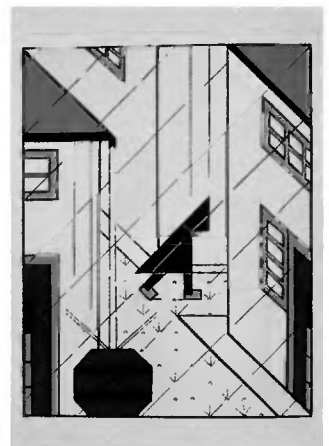
Samenstelling Annemarie den Dekker

Vormgeving Architectenbureau Jowa

Publicatie Gelijktijdig met de tentoonstelling verscheen de publicatie *Prentenboeken. Ideologie en illustratie 1890-1950*, onder redactie van Saskia de Bodt.

Evenementen zie pagina 27

Foto Versnel Fotografen

Internationale samenwerking

Het Amsterdams Historisch Museum werkt al ruim tien jaar nauw samen met verschillende musea en instellingen in Sint-Petersburg, waaronder de Hermitage. Zo was in 1996-1997 de tentoonstelling *Peter de Grote en Holland, culturele en wetenschappelijke betrekkingen tussen Rusland en Nederland* eerst in de Hermitage en later in het Amsterdams Historisch Museum te zien.

Een heel speciale band bestaat met het Peter de Grote Museum voor Etnografie en Antropologie, de Kunstkamera. Dit jaar kwam een nieuwe permanente tentoonstelling in dit museum gereed over de anatomische natte en droge preparaten uit de verzameling van de Kunstkamera. De collectie van Frederick Ruysch (1638-1731), die in 1717 door tsaar Peter de Grote was gekocht, is hier een onderdeel van en tegelijk één van de trekpleisters van het museum. Zoals destijds Peter bij Frederick Ruysch thuis, drukken nu de bezoekers hun neuzen plat tegen de ruiten van de vitrines, in een mengeling van griezelen en bewondering voor de nog steeds zeer levensechte natte preparaten van de meester. De Kunstkamera is het geesteskind van tsaar Peter, opgezet om de encyclopedische verzamelingen van de toen nieuwe Academie van Wetenschappen in Petersburg te huisvesten. Het is het eerste, speciaal als museum gebouwde openbare museum ter wereld.

Tegenwoordig is Kunstkamera een toonaangevend etnografisch museum van internationale betekenis. De huidige directie is bezig met een meerjarenplan om het museum aan te passen aan de eisen van de tijd. De samenwerking tussen het Amsterdams Historisch Museum en de Kunstkamera bij de nieuwe opstelling lag voor de hand. Frederick Ruysch was een belangrijke Amsterdamse medicus en vroedmeester, geleerde en verzamelaar. Zijn door Peter gekochte verzameling van menselijke anatomische preparaten, opgezette vogels, vissen en zoogdieren maakte een belangrijk deel uit van de collectie *naturalia* van tsaar Peter. Jozien Driessen, gastconservator bij de tentoonstelling *Peter de Grote en Holland* had in het kader van dit project onderzoek gedaan naar de collecties van Albert Seba (1665-1736) en Frederick Ruysch. Door haar werk is de betekenis van beide collecties voor de geschiedenis van de Kunstkamera in een ander licht komen te staan. Daarnaast kon ons museum de Kunstkamera laten delen in de expertise opgedaan tijdens de vernieuwing van delen van de permante tentoonstelling over de geschiedenis van Amsterdam in de jaren '90 van de vorige eeuw.

Er is op een aantal onderdelen samengewerkt. Jozien Driessen heeft samen met conservator Anna Radzjoen van de Kunstkamera het wetenschappelijke concept voor de tentoonstelling bedacht. Van de circa 900 preparaten van Ruysch die nu nog in Petersburg worden bewaard, zijn er in de nieuwe expositie ruim 140 opgesteld. Daarnaast zijn 18de-eeuwse Russische preparaten van misvormde, pasgeboren kinderen (monsters) tentoongesteld die zijn gemaakt op bevel van Peter de Grote. De opstelling is aangevuld met verschillende preparaten uit het Zoölogisch Museum, die ooit hadden behoord tot de collectie Albert Seba. Onder meer gestimuleerd door het Nederlandse onderzoek van de afgelopen jaren zijn deze laatste objecten recent in dit museum herkend. Het was uitdrukkelijk de bedoeling om in de nieuwe zaal van de anatomie voor het eerst een min of meer authentieke 18de-eeuwse opstelling na te streven. De zaal werd in Petersburgse barokstijl gerestaureerd en ook de 18de-eeuwse vitrines, waarin een groot deel van de objecten is opgesteld, dragen zeer bij tot het ervaren van een authentieke sfeer.

Nieuw voor de Kunstkamera was een vorm van publieksbegeleiding die in het Amsterdams Historisch Museum de laatste jaren is ontwikkeld en toegepast: interactieve media. Dit soort begeleiding maakt het de bezoeker mogelijk op

Zo'n 300 jaar goed gebleven:
de natte preparaten van Frederick Ruysch.
Foto Jowa I. Kis-Jovak

Zaaloverzicht van de nieuwe opstelling anatomische collecties in de Kunstkamera, september 2003
Foto Marjolein Ansink

speelse wijze meer informatie over een onderwerp te vinden. Anneke van de Kieft van de afdeling Educatie van het museum gaf in maart een speciale tweedaagse workshop in de Kunstkamera 'Interactieve presentaties in musea', die veel belangstelling trok, ook van medewerkers van andere Petersburgse musea. Voor de nieuwe expositie schreven de conservatoren een interactief programma, onder andere over het kunst- en rariteitenkabinet als Europees verschijnsel. Natuurlijk is de betekening en de grafische vorm van de teksten belangrijk voor de toegankelijkheid van tentoonstellingen voor individuele bezoekers. Uiteindelijk is het systeem gekozen dat Architectenbureau Jowa voor ons museum heeft ontwikkeld. Het bureau heeft een speciale handleiding voor dit systeem gemaakt. De teksten zijn, evenals het interactieve programma en een brochure voor het eerst tweetalig, Russisch/Engels. Dit is een grote stap op de weg om de Kunstkamera ook voor toeristen aantrekkelijker te maken. In de brochure zijn onder meer foto's opgenomen van een workshop die Willem Mulder, conservator medische collecties van het Universiteitsmuseum Utrecht in september 2002 in de Kunstkamera gaf. Hij conserveerde samen met Anna Radzjoen tachtig Ruysch preparaten, met behulp van een nieuwe techniek van ophanging. Tijdens de workshop is tevens specialistische kennis overgedragen aan leerlingen. Behalve bij de vormgeving van de teksten is Architectenbureau Jowa nauw betrokken geweest bij de verlichting in de zaal. Het bureau maakte een verlichtingsplan, waarbij onder meer zorg werd gedragen dat de kwetsbare collecties werden beschermd tegen UV-stralen.

De nieuwe tentoonstelling is op 19 september geopend, in het kader van de manifestatie 'Venster op Nederland' van het Nederlandse consulaat in Sint-Petersburg. De expositie trekt zeer veel bezoekers en de waardering voor de nieuwe inrichting is groot. Het is de bedoeling deze succesvolle samenwerking ook de komende jaren voort te zetten.

De tentoonstelling en de fraaie verlichting van zaal en vitrines werden mogelijk gemaakt door een genereuze gift van het Wilhelmina E. Jansen Fonds, alsmede met financiële steun van de Mondriaan Stichting, het Prins Bernhard Cultuur Fonds en het Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde.

Bijlagen

OVERZICHT VAN EVENEMENTEN

Bij de tentoonstelling Zwart-wit kleur

7 maart

Samensteller van de tentoonstelling, Wim de Bell, vertelde over de totstandkoming ervan.

Bij de tentoonstelling Speeltijd!

De hele zomer door zijn evenementen georganiseerd, een greep uit het gevarieerde aanbod.

19 juli

Een spannende dag voor Catanfanaten. 999 Games BV organiseerde in samenwerking met het museum een 'Historisch Kolonisten van Catan toernooi'.

24 augustus

Het museum vol Barbies. Mattel, de fabrikant van Barbie, showde er de nieuwe Barbie-lijn en er liepen heel wat kinderen rond verkleed als Barbie of Ken.

7 september

Die zondagmiddag waren er drie kookrondes op de binnenplaats. Kinderen konden voor hun beer of pop samen met het Kinderkookcafé lekkere hapjes maken.

Diverse evenementen

22 maart

Rondleider Peter Wagemakers vertelde over het Mirakel van Amsterdam dat in de Middeleeuwen vele pelgrims heeft getrokken. Daarna maakten de deelnemers een wandeling naar een aantal katholieke (schuil)kerken.

2 april

De VOC bouwde en repareerde de eigen schepen. Daar werd onder meer een 'dommekracht' bij gebruikt. Conservator Lodewijk Wagenaar vertelde op zaal over de 18de-eeuwse dommekracht die is opgegraven op het Storkterrein op Oostenburg.

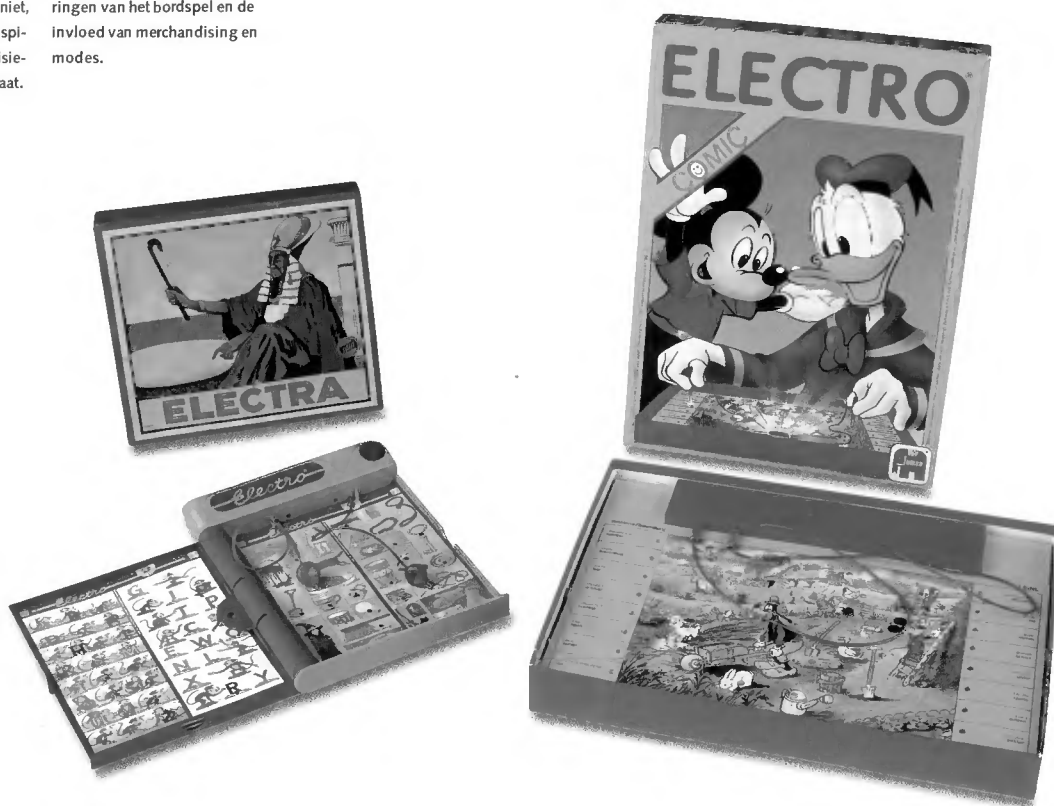
AANWINST/SCHENKING Electra, Electro Comic, Electro Travel

Inv.nrs. KA 21170, KA 21491,
KA 21487

Schenking van Koninklijke
Hausemann en Hötte N.V.

Jumbo brengt jaarlijks zo'n 20 nieuwe spellen op de markt. Wekelijks komen er ideeën binnen voor nieuwe spellen en sommige worden in productie genomen. Naast nieuwe spellen brengt Jumbo ook regelmatig nieuwe versies van oude toppers als Mens-erger-je-niet, soms in Disneystijl of geïnspireerd door populaire televisieprogramma's als Sesamstraat.

Electro staat bovenaan in de toptien van Jumbo, gevolgd door Stratego, Mens-erger-je-niet en Pim Pam Pet. Van Electro zijn 24 verschillende versies opgenomen in de Jumbo-collectie. Van sommige spellen zijn ook buitenlandse voorbeelden, zoals het Franse Electra van de firma Sala. Ook van andere spellen zijn reeksen aanwezig, zodat de Jumbo-aanwinst niet alleen een beeld geeft van de ontwikkelingen in spellen, maar ook van typografische en technische veranderingen van het bordspel en de invloed van merchandising en modes.

AANWINST/LEGAAT

Haardscherm, circa 1830

Maker(s) onbekend

Aquarel, hout, lakwerk

Inv.nr. KA 21819

Legaat van mevrouw

A.M. van Hoorn-Jansen,

Beek-Ubbergen

Of dit rijk gedecoreerde haardscherm ooit als zodanig dienst heeft gedaan is de vraag. Waarschijnlijk zal het alleen 's zomers, wanneer er geen vuur brandde, voor de sier in de lege schouw hebben gestaan. Het curieuze meubel, uitgevoerd in zwart en goud lakwerk, is een voorbeeld van Europese chinoiserie, dat in een groot deel van de 19de eeuw in de mode was. Het ovale middenstuk ademt een totaal andere sfeer, namelijk die van het biedermeier. Het bevat een geaquarelleerd stilleven met vruchten. De maker ervan is niet bekend. Mogelijk is het door een amateur, misschien een familielid van de eigenaar, vervaardigd. Dat zou dan iemand geweest kunnen zijn uit de families Van Hoorn of Van de Poll. Het scherm wordt namelijk bekroond door het alliantiewapen Van Hoorn-Van de Poll. Mr. Quirijn Willem van Hoorn jr. (1783-1855), ontvanger van de directe belastingen, trouwde in 1819 met Jkvr. Wilhelmina Cornelia van de Poll (1795-1847). Het paar bewoonde het huis Herengracht 529.

12 + 13 april

Museumweekend: tweemaal per dag was er een rondwandeling door de permanente tentoonstelling, waarbij de vraag hoe het museum aan zijn verzameling komt, centraal stond.

3 mei

'De geschiedenis van mijn stad' was een interactieve rondleiding voor kinderen van 8-12 jaar. Na de rondleiding maakten zij een eigen 'museumdoos'.

16 mei

Een rondleiding op een speciale plaats: de Stadsschouwburg. Daar hangen portretten van talloze acteurs, zangers en dansers. Over de meeste van deze portretten heeft ons museum het beheer.

29 augustus

De geschiedenis en de restauratie van Dik Jantje waren onderwerp van het verhaal op zaal en de dialezing door restaurator Jaap Boonstra. Het ruim 175 kilo wegende beeld is in het museum hoog tegen de balken van het plafond geplaatst zoals hij oorspronkelijk ook in de Nieuwe Kerk hing.

13 + 14 september

Open Monumentendag: het museum was gratis toegankelijk.

25 september

Het Nederlandse VOC-schip Avondster verging in 1659 in de baai van Galle, Sri Lanka. Conservator Robert Parthesius gaf een dialezing over de internationale samenwerking om dit schip en inhoud te bewaren.

29 september t/m 5 oktober

Die week vierde het museum haar verjaardag - 77 jaar! - en traditiegetrouw waren de permanente en tijdelijke tentoonstellingen gratis te bezoeken. Op woensdag en zondag werden tevens rondleidingen verzorgd.

AANWINSTEN/SCHENKING

◀ **Fong Leng, vierdelig ensemble uit sportieve lijn** 1977

◀ **Frans Molenaar, cirkeljas** 1977

*Inv.nrs. KA 20981, KA 20980
Schenking van mevrouw B.
van Avezaath*

In 2003 schonk oud-model Bertie van Avezaath een aantal van haar couture kledingstukken aan ons museum, waaronder een vierdelig ensemble uit de sportieve lijn van Fong Leng en een cirkeljas van Frans Molenaar.

Van 1974 tot 1984 liep Bertie als model shows bij bekende couturiers en ontwerpers als

Max Heymans, Rob Kröner, Frank Govers en Fong Leng. De liefde en passie voor mooie kleding beperkte zich niet tot de catwalk. Ook privé droeg en draagt Bertie kleding van couturiers. Vanaf begin jaren '70 koopt zij zo'n twee keer per jaar couture-stukken: Frank Govers en Fong Leng zijn haar favorieten. Ook buitenlandse couture draagt Bertie met veel plezier. Naast het lopen van shows, organiseert Bertie sinds 1979 zelf shows, samen met haar man. Ze zijn werkzaam in zowel binnen- als buitenland. In zaal 23 van het museum werd in de speciale textielvitrine een selectie van deze schenking getoond.

15 oktober

Tijdens het evenement 'De schat van het weeskind' kwamen kinderen van 7 t/m 10 jaar over de vroegere bewoners van de stad. En zij moesten heel goed speuren om de schat van het weeskind te vinden.

25 oktober

De Nederlandse Tinvereniging hield haar ledenbijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum.

6 + 13 + 20 + 27 november

Lunchlezingen in de filmzaal door het Genootschap Amstelodamum. Onderwerp was het Museumplein.

8 november

De vierde Museum n8! In het Amsterdams Historisch Museum stond die in het teken van Oost. Amsterdamse buurt.

29 november + 30 december

'Domweg gelukkig in Oost?!': vele deelnemers waren bij dit evenement aanwezig dat bestond uit museumbezoek, een dialyzing door Ton Heijdra en een wandeling door Oost.

In Museum Willet-Holthuysen

7 + 12 februari

Expert in omgangsvormen en tafelmanieren, Nahnya, barones van Voorst tot Voorst, verzorgde een inleiding over tafelmanieren en de geschiedenis ervan. Daarna werd de tentoonstelling Amsterdams zilver bekeken.

28 maart

Conservator Hubert Vreeken gaf een dialyzing over de uitgebreide en schitterende zilvercollectie van de stad Amsterdam. Aansluitend was er een rondleiding over de tentoonstelling Amsterdams zilver.

20 t/m 22 juni

'De bloeiende grachtentuin' is inmiddels traditie. Een heel weekend stelden particuliere eigenaren van grachtenhuizen hun tuinen voor de bewonderende blikken van bezoekers open. Ook de in Franse stijl aangelegde tuin van Willet-Holthuysen was tijdens deze dagen te bezichtigen.

13 + 14 september

Open Monumentendag: het museum was gratis toegankelijk.

17 oktober

'Abraham de Boekenwurm' is een evenement dat speciaal voor de allerkleinsten (4 t/m 6 jaar) is ontwikkeld. Samen met Abraham gingen zij op zoek naar zijn nagemaakte kamertjes van propjes papier.

8 november

De vierde Museum n8! In Willet-Holhuysen werd de 15 minuten durende, unieke musical Willet opgevoerd.

29 november

Kwam Sinterklaas 's middags de kinderen voorlezen. En natuurlijk was er voor iedereen een verrassing.

27 december

Toverlantaarnvoorstelling met handbeschilderde platen en kerstverhalen vanaf 1700.

28 december

Kinderen van 7 t/m 12 jaar konden onder leiding van vakillustratrice Jolet Leenhouts hun eigen prentenboek maken.

tentoonstellingen in 2004

Breitners Amsterdam

9 april 2004 tot en met 5 september 2004

De schilderijen en foto's van George Hendrik Breitner (1857-1923) laten een stad in verandering zien, grote bouwwerken, de tram, de mensen. Voor de tentoonstelling worden de schilderijen en foto's uit eigen collectie getoond, alsook Breitners werken uit het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Gemeente-archief: eenmalig bijeen om het Amsterdam van Breitner te kunnen tonen.

Een geschenk aan Amsterdam

De Hollandse meesters van Adriaan van der Hoop

15 oktober 2004 tot en met 23 januari 2005

De Amsterdammer Adriaan van der Hoop (1778-1854) was bankier en kunstliefhebber. Hij bracht een grote verzameling bijeen, waarin de Nederlandse 17de-eeuwse kunst een prominente plaats inneemt. Hij legateerde zijn verzameling aan de stad Amsterdam. In 2004 is het 150 jaar geleden dat de stad dit legaat aanvaardde. Reden voor ons museum, waar de rijke collectie is ondergebracht, aandacht aan deze Amsterdammer en zijn verzameling te besteden.

AANWINST/SCHENKING Bouwput bij het Hekelveld

1930

Cornelis Vreedenburgh

(1880-1946)

Doek, 81 x 128,5 cm

Inv.nr. SA 41539

Net als George Hendrik Breitner schilderde Cornelis Vreedenburgh vele stadsgezichten in Amsterdam. De bouw van een fors kantoorpand op de hoek van de Nieuwendijk en het Hekelveld had omstreeks 1930 een enorme bouwput veroorzaakt. Vanuit een pand aan de Nieuwendijk legde Vreedenburgh de werkzaamheden vast. Op de achtergrond is de Ronde Lutherse Kerk zichtbaar, rechts de huizen aan de Engelse Steeg.

BEZOEKERSAANTALLEN

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

	1999	2000	2001	2002	2003
Betalend	37.301	47.038	42.448	59.528	49.152
MJK	39.039	47.150	16.780	40.116	33.144
Korting	36.300	58.115	72.006	58.320	62.736
School	5.210	9.368	7.820	8.308	9.752
Subtotaal	117.850	161.671	139.054	166.272	154.784
Binnenplaats		42.645**		51.783****	
Totaal	117.850*	204.316	139.054***	218.055	154.784

* In verband met de verbouwing en de (her)inrichting 19de en 20ste eeuw van de vleugel aan de Nieuwezijds Voorburgwal was het museum van 1 januari tot 10 december 1999 voor 2/3de deel voor het publiek gesloten.

** De tentoonstellingen *Fietsen in Peking* en *Constance Wibaut 80 jaar* op de binnenplaats van het museum en in de Schuttersgalerij trokken in totaal 42.645 bezoekers.

*** In 2001 waren de zalen 4 t/m 10 i.v.m. renovatie van juli t/m december gesloten.

**** Bij de tentoonstelling *Liefde te koop* hebben 51.783 bezoekers ook de tent op de binnenplaats bezocht.

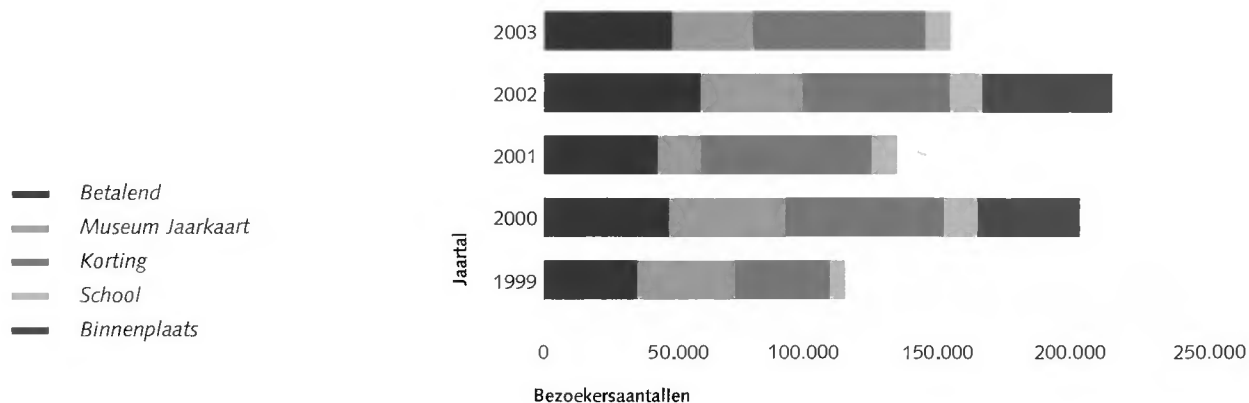
MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

	1999	2000	2001	2002	2003
Betalend	23.513	21.198	22.196	22.663	19.994
MJK	11.255	8.355	3.978	6.122	6.383
Korting	16.598	16.304	23.957	26.249	22.040
School	1.173	1.427	1.738	770	1.391
Totaal	52.539	47.284	51.869	55.804	51.808

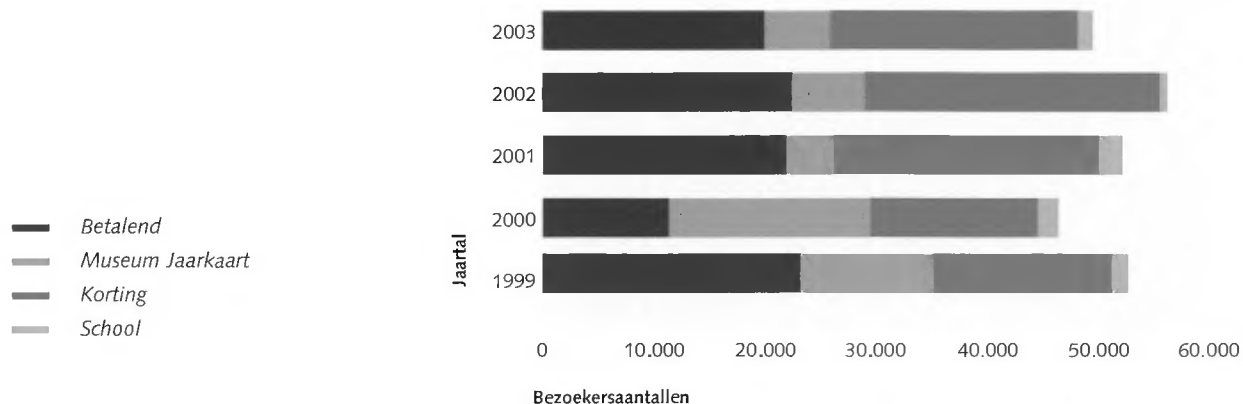
SCHUTTERS GALERIJ

	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal	265.065	280.172	300.217	280.916	271.800

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

GROEPSGEGEVENS

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM EN MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Basis-/Speciaal onderwijs	80	169	124	72	100	150	100	184
Voortgezet onderwijs	207	228	190	100	201	255	250	290
MBO	17	8	29	6	43	2	11	20
HBO	26	42	21	15	20	9	35	16
Universiteit	19	28	22	25	45	41	31	48
Onderwijs voor volwassenen	57	54	57	35	42	37	46	53
Diversen	185	486	298	95	330	260	467	487
Totaal	591*	1.015	741	348**	781	767***	940	1098
Groepen o.l.v. een museumdocent	289	553	387	224	301	422	456	606

* In 1996 is Museum Willet-Holthuysen i.v.m. renovatie en herinrichting gesloten geweest.

** In 1999 is het Amsterdams Historisch Museum van 1 januari tot 10 december i.v.m. renovatie en herinrichting voor een groot deel gesloten geweest.

*** In 2001 zijn de zalen 4 t/m 10 in het Amsterdams Historisch Museum i.v.m. renovatie van juli t/m december gesloten geweest.

GROEPSBEZOEK

	AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM		MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN	
	2002	2003	2002	2003
Basis-/Speciaal onderwijs	77	142	23	42
Voortgezet onderwijs	232	267	18	23
MBO	10	20	1	0
HBO	32	15	3	1
Universiteit	30	46	1	2
Onderwijs voor volwassenen	39	50	7	3
Diversen	343	341	124	146
Totaal aantal educatieve groepen	763	881	177	217

Groepsbezoek in 2003

Bij het voortgezet onderzoek hebben 40 groepen het museum bezocht in het kader van het GRAS project. 99 Groepen waren afkomstig uit het v MBO.

Onderwijs voor volwassenen bestaat voor 95% uit groepen NT2 van verschillende niveau's.

Annual Report Summary

One of the museum's main tasks is to describe and publicize information about the collection. Since 1975 catalogues have been regularly published listing sections of the museum's large and wide-ranging collection. Recently, it has been the turn of the museum's gold and silver objects. This collection, together with that in the Rijksmuseum Amsterdam, forms the largest of its kind in the Netherlands. Both these Amsterdam collections offer a fine example of the quality and quantity that mark the long tradition linking silver with the city of Amsterdam. The new catalogue discusses about four hundred objects, providing a detailed scholarly description of them. It was published in 2003 under the title (in Dutch) *Gold and silver with the Amsterdam hallmark*. The Amsterdam Historical Museum's collection. To coincide with the publication, a selection of objects was displayed in the museum's annexe, the Willet-Holthuysen Museum.

Playtime! 100 years of amusement was the title of one of last year's summer shows. A frolicsome and light-hearted presentation that was thoroughly enjoyed by many. The exhibition arose in connection with a remarkable donation to the museum. In 2003 the toy factory that makes Jumbo games (a household word throughout the Netherlands) was celebrating its 150th anniversary, and to mark the occasion the factory presented our museum with part of its historic collection of toys and games.

Another remarkable exhibition dealt with East Amsterdam and many members of the museum staff, together with volunteers and residents of Amsterdam's East End, worked on it. The city's East End is a large district, home to about 60,000 people from all corners of the globe. And that's what the show was mainly about – the residents of this district of Amsterdam. They told the stories, they furnished the displays. Museum staff and volunteers also organized events and meetings in the district itself. A website was created – www.geheugenvanoost.nl (memory of East) – containing photographs and stories of the residents; it's still there and expanding daily. There has been considerable praise and appreciation of the site from official bodies.

A photo exhibition was mounted together with the Amsterdam Municipal Archives and the Amsterdam Arts Trust, presenting a thousand photos of Amsterdam from 1945 up to today. 250 original photo prints by legendary Dutch photographers illustrated the postwar history of the city and its residents. Two audiovisual installations showed projections of photo series. From a specially designed interactive digital photo bank, visitors could select their own favourites from the choice of 1000 pictures.

There was quite an exodus from our collection in 2003 – many objects went abroad on loan. Far and away the most important loan was a choice of eighty delightful drawings from the Fodor Collection including works by Rembrandt and Peter Paul Rubens. They travelled to the Art Gallery of Western Australia in Perth where they were on display under the title *Traces of Genius*. Drawings from the Amsterdam Historical Museum. Also, two large group portraits travelled to Rome for an exhibition of portraits. Another loan deserves the description of 'remarkable' for different reasons. A suit of armour and three paintings was sent in January to the National Palace Museum in Taipei, Taiwan, to form part of a fascinating exhibition on the subject of the history of trade between the Netherlands and Formosa. An unexpected turn came with the outbreak of SARS so that the objects could not be collected and returned. Not until July were all the pieces safely home in Amsterdam.

For at least ten years now the Amsterdam Historical Museum has been working in close cooperation with several museums and bodies in Russia's St Petersburg.

ACQUISITION/ON LOAN

Jan Pieterszn Sweelinck

1606

*Gerrit Pieterszn Sweelinck
(1566-after 1608)*

Panel, 67 x 51.5 cm

*On loan from the
Gemeentemuseum, The Hague*

Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621) was organist at the Oude Kerk in Amsterdam. He provided the music for weekday concerts that were open to everyone free of charge – and the crowds surged in to hear him. Sweelinck was so accomplished at improvising on the organ that he was given the nickname ‘Orpheus of the Amstel’. As composer he is an important figure in the history of western music.

He had many pupils both in his own country and abroad; the German composer Johann Sebastian Bach was also greatly influenced by Sweelinck’s musical compositions.

The portrait of Sweelinck is by his brother Gerrit Pieterszoon. There are several other works by him in the city collection, including a civic guard piece dating from 1604, as well as a triptych showing the portraits of the donors and a St John’s Sermon, both bought in the 1970s. A life-size single portrait was missing. Moreover, thanks to the long-term loan of the Sweelinck portrait, the Amsterdam Historical Museum now has the only known painted depiction of this illustrious Amsterdammer.

We have a special tie with the Peter the Great Museum of Ethnography and Anthropology (the ‘Cabinet of Curiosities’). This year saw the completion of a new permanent exhibition in the museum, dealing with the anatomical wet and dry specimens and samples from the collection in the Cabinet of Curiosities. Part of this is formed by the collection of the Amsterdam doctor and collector Frederick Ruysch (1638-1731) which Tsar Peter the Great bought in 1717. In preparing the new show there was considerable collaboration on various different sections; together the underlying structure and concepts for the exhibition were fleshed out. Our museum was also able to offer the Cabinet of Curiosities the benefits of the expertise gained during the renovation of parts of our permanent exhibition. Likewise, we shared information concerning new methods of offering information to the public using interactive media. For the first time the texts are bi-lingual: Russian and English. This is a great stride forwards on the road to internationalizing the Russian Cabinet of Curiosities. The new exhibition opened on 19 September 2003 in connection with the ‘Window on the Netherlands’ manifestation organized by the Dutch consulate in St Petersburg.

STICHTING AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

De Stichting Amsterdams Historisch Museum heeft ten doel de belangen van het Amsterdams Historisch Museum te bevorderen in de meest uitgebreide zin van het woord. De Stichting voert het beheer over Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum.

Mr. W.F.C. Stevens, voorzitter
Mr. G.W. baron van der Feltz, penningmeester/secretaris
Ir. C. den Hartog
Mr. J.Ch.L. Kuiper
G.J.A. van der Lugt
Prof.dr. P. de Rooy
Prof.dr.s. Ed. van Thijn

HET GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

per 31 december 2003

Het museum beoogt met Het Genootschap het Amsterdamse bedrijfsleven te betrekken bij het vergroten van het maatschappelijk draagvlak van het museum en tevens extra inkomsten te verwerven teneinde de museale activiteiten van het museum uit te kunnen breiden.

ABN AMRO Bank N.V.	Koninklijke Philips Electronics N.V.
Accountancy & Consultancy Amsterdam	Koninklijke Vendex KBB N.V.
Barbizon Palace Hotel	Koopmans' Drukkerij BV
Boer & Croon Strategy and Management	KPMG
Bos Management	Kroonenberg Groep
Bouw en Aanneming-mij. Derksen & Singerling b.v.	MAB Groep B.V.
Breedveld en Schröder BV	Motivaction
Cargill B.V.	NCR Nederland N.V.
Citibank N.A.	NPM Capital N.V.
Deloitte Consulting	N.V. NUON Holding
Delta Lloyd Verzekeringen NV	De Nederlandsche Bank N.V.
Dorned B.V.	Oranje-Nassau Groep BV
EBW Installatietechnieken	Pinkroccade Infrastructure Services BV
Ernst & Young	Poelwijck Sweers Makelaardij o.g./ Vastgoedmanagement
Galjema B.V. Technisch Adviesbureau	Rijnja Repro BV
Heineken Nederland B.V.	Sargentini B.V.
Hillen & Roosen B.V.	Scheers Schilders van 1894 BV
ING Bank	Stibbe
Ispa Plastics	Stichting Drs. C. van Zadelhoff Fonds
Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam	Theodoor Gilissen Bankiers N.V.
Kas Bank	Ubachs Betimmeringen
Koninklijke Fabrieken Posthumus BV	VABE Beheer B.V.
Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV	Ymere

COLOFON

uitgave Amsterdams Historisch Museum - afdeling
Public Relations en Marketing - 2004
samenstelling en redactie Pauline Kruseman en
Hinke Wiggers
bijdragen Annemarie den Dekker, Jerzy Gawronski
(Afdeling Archeologie, bureau Monumenten &
Archeologie), Renée Kistemaker, Norbert Middel-
koop, Gusta Reichwein, Lucie Snoeker, Hubert
Vreeken en Annemarie de Wildt
grafische vormgeving NEON, Amsterdam
foto's (tenzij anders vermeld) Diederik Ingel, Dennis
Hogers en Rob Versluys © Amsterdams Historisch
Museum
vertaling annual report summary Wendie Shaffer,
Amsterdam
druk Koopmans' drukkerij bv, Hoorn
papier Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint
zijdemat, chloorarm papier

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

bezoekadressen Kalverstraat 92, Nieuwezijds
Voorburgwal 357, Sint-Luciënsteeg 27
openings tijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur,
zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
(1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
openbaar vervoer tramlijnen 1, 2, 4, 5, 9, 14, 16, 24, 25,
halte Spui
postadres Postbus 3302, 1001 AC Amsterdam
telefoon (020) 523 18 22
fax (020) 620 77 89
e-mail info@ahm.amsterdam.nl
www.ahm.nl

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

bezoekadres Herengracht 605
openings tijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur,
zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
(1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
openbaar vervoer tramlijnen 4, 9, 14, halte Rembrandt-
plein, metrohalte Waterlooplein
postadres Postbus 3302, 1001 AC Amsterdam
telefoon (020) 523 18 22
fax (020) 620 77 89
e-mail info@ahm.amsterdam.nl
www.willetholthuysen.nl

